

Jména řecké a římské mythologie v nomenklatuře netopýrů, s poznámkou ke jménu *Myotis alcathoe*

Petr BENDA

zoologické oddělení PM, Národní museum, Václavské nám. 68, CZ–115 79 Praha 1, Česko & katedra zoologie, PříF University Karlovy, Viničná 7, CZ–128 44 Praha 2, Česko; petr.benda@nm.cz

Names from Greek and Roman mythology in bat nomenclature, with a note on the name *Myotis alcathoe*. In bat nomenclature, at least sixty names used in 115 taxa which correspond with the names from ancient mythology or history were created by 50 authors. Most of these names were created in the first quarter of the 20th century (44), in the era of Oldfield Thomas (author of 24 of these names), Knud Andersen (12) and Gerrit Smith Miller (6). Until now 62 of the bat names taken from antiquity remain valid as genus or species names. Most recently, a name of this type was created by Otto von Helversen and Klaus-Gerhard Heller in 2001 for *Myotis alcathoe*. According to the authors of description, Alcathoe (also Alcithoe or Alcythoe) – from Greek *Ἀλκαθόη* and *Ἀλκιθόη* – was a nymph and the vernacular name 'nymph bat' was suggested for this species. However, this name was found to be related to a name of mythical princess, a daughter of the king Minyas of Orchomenos in Greece. None of the old traditions showed her to be a nymph. Because the princess refused, along with her sisters, to honour the god Dionysos (Bakchus) and she did her usual housework, the god turned her into a bat and her sisters also into bats or, according to other ancient traditions, into birds (owl, eagle owl, crow). Therefore, the vernacular name of *M. alcathoe* should be rather 'Alcathoe bat' or 'Alcathoe Myotis', as already proposed by some recent authors. The names from ancient mythology or history used in bat nomenclature are reviewed in Appendix.

Taxonomy, nomenclature, Greek mythology, Roman mythology, bats

Úvod

Co do počtu druhů jsou netopýři či letouni (Chiroptera) druhou nejpočetnější skupinou savců. Podle posledního kompendia (Simmons 2005) je uznáváno celkem 201 rodů a 1113 druhů, což představuje zhruba čtvrtinu všech známých savců, přičemž uznávaných taxonů netopýrů na obou úrovních stále přibývá. Taková diversita určitě představovala a stále představuje jisté nároky na fantazii taxonomů při tvorbě jmen netopýrů a to i nehledě na obvyklou skutečnost, že velká řada jmen rodové a druhové úrovně má již existující použitelná a nepoužitelná synonyma. Náročnost jmenotvorby je nepochybně podtržena tím, že řada forem se při běžném pohledu charakterově neliší do takové míry, která by mohla být vyjádřena jednoslovně (v tom se ostatně netopýři neliší od dalších skupin drobných savců – zejména hlodavců, ale i hmyzožravců v nejširším slova smyslu). Tomu nakonec odpovídá i rozsah českého vernakulárního jmenosloví letounů, jehož tvorba se vždy soustředovala jen na domácí či nejběžnější anebo na systematicky nejcharakterističtější zástupce (srv. Kratochvíl & Bartoš 1954, Gaisler & Hanák 1975, Horáček 1986, Anděra 1999).

Většinu jmen živočichů, včetně netopýrů, která nejsou latinským či řeckým ekvivalentem vernakulárního jména zvířete (např. v latině balaena = velryba, caballus = kůň, cervus = jelen, gallus = kohout, homo = člověk, lepus = zajíc, lutra = vydra, mustela = lasička, olor = labuť, ursus = medvěd, vespertilio = netopýr, anebo v řečtině alopex = liška, arktos = medvěd, foka = tuleň, kuon = pes, lagos = zajíc, nykteris* = netopýr, spalax = krtek, atp.) a jsou tak jmenoslovné

novotvary, lze zhruba rozdělit do pěti skupin, které se ovšem do určité míry překrývají (u každé skupiny je krátký a spíše náhodný výběr jednoduchých [nesložených] latinských výrazů z nomenklatury netopýřů – jména jsou uvedena v současné taxonomické kombinaci [podle Simmons 2005], nikoli v původní kombinaci popisu):

(1) jména popisující zjevnou a skutečnou či zcela nezjevnou anebo domnělou vlastnost zvířete (často také existují jména v řeckém jazyce anebo řecká slova v latinisované formě, či dokonce kombinace řeckých a latinských slov či slovních kmenů):

adversus = obrácený [*Myotis adversus* (Horsfield, 1824)]

armiger = ozbrojený [*Hipposideros armiger* (Hodgson, 1835)]

ater = černý, tmavý, zasmušilý [*Hipposideros ater* Templeton, 1848; *Molossus ater* Geoffroy, 1805; *Neoromicia ater* (Allen, 1917); *Myotis ater* (Peters, 1866); *Phyllostomus ater* Gray, 1866]

audax = smělý, odvážný, drzý [*Rhinolophus audax* Andersen, 1905]

auratus = pozlacený [*Myotis auratus* (Dobson, 1871); *Murina aurata* Milne-Edwards, 1872; *Pteropus auratus* Andersen, 1909]

auritus = ušatý [*Chrotopterus auritus* (Peters, 1856); *Hipposideros auritus* Tomes, 1859; *Lonchorhina aurita* Tomes, 1863; *Lophostoma aurita* Sanborn, 1923; *Mimon auritus* Elliot, 1904; *Myzopoda aurita* Milne-Edwards et Grandidier, 1878; *Nycteris aurita* (Andersen, 1912); *Nyctinomops auritus* (Wagner, 1843); *Plecotus auritus* (Linnaeus, 1758); *Rhinolophus auritus* Sundevall, 1860; *Triaenops auritus* Grandidier, 1912]

crassus = tlustý, tučný [*Myotis crassus* (Cuvier, 1832); *Saccolaimus crassus* (Blyth, 1844)]

ferrum-equinum = podkova [*Rhinolophus ferrumequinum* (Schreber, 1774)]

jubatus = hřivnatý [*Acerodon jubatus* (Eschscholtz, 1831)]

mordax = kousavý [*Desmodus mordax* Burmeister, 1879; *Falsistrellus mordax* (Peters, 1866); *Harpiocephalus mordax* Thomas, 1923; *Lonchophylla mordax* Thomas, 1903; *Plecotus mordax* Thomas, 1926; *Sturnira mordax* (Goodwin, 1938)]

petax = útočný [*Myotis petax* Hollister, 1912]

pulcher, pulchellus = hezký, krásný, zdobný [*Hipposideros pulchellus* Andersen, 1918; *Miniopterus pulcher* Harrison, 1956; *Pipistrellus pulcher* Dobson, 1875; *Pteralopex pulchra* Flannery, 1991; *Saccolaimus pulcher* Blyth, 1844]

setiger = štetinatý [*Platymops setiger* (Peters, 1878)]

(2) geografická či geografisující jména (ať už v gramaticky správné formě anebo v gramatické či hláskové formě převzaté z jiného jazyka) odkazující často na oblast rozšíření druhu anebo na místo původu typového jedince anebo druhu daného taxonu;

---

* od latinisované formy tohoto slova, *nycteris*, existuje v nomenklatuře netopýřů celkem 61 jmen jednoduše odvozených pomocí předpony (plus samotné jméno *Nycteris* Geoffroy et Cuvier, 1795):

Adelomycteris Allen, 1891; *Alionycteris* Kock, 1969; *Balionycteris* Matschie, 1899; *Barticonycteris* Hill, 1964; *Callinycteris* Jentink, 1889; *Carponycteris* Lydekker, 1891; *Casinycteris* Thomas, 1910; *Centronycteris* Gray, 1838; *Choeronycteris* Tschudi, 1844; *Chilonycteris* Gray, 1839; *Chrysonycteris* Gray, 1866; *Crasonycteris* Hill, 1974; *Cynonycteris* Peters, 1852; *Depanycteris* Thomas, 1920; *Eonycteris* Dobson, 1873; *Eunycteris* Gray, 1866; *Glauconycteris* Dobson, 1875; *Gloionycteris* Gray, 1866; *Glossonycteris* Peters, 1868; *Glyphonycteris* Thomas, 1896; *Haplonycteris* Lawrence, 1939; *Harpionycteris* Thomas, 1896; *Haematonycteris* Allen, 1896; *Hylonycteris* Thomas, 1903; *Hyonycteris* Lichtenstein et Peters, 1854; *Idionycteris* Anthony, 1923; *Lampronnycteris* Sanborn, 1949; *Lasionycteris* Peters, 1866; *Leptonnycteris* Lydekker, 1891; *Lichonycteris* Thomas, 1895; *Lionnycteris* Thomas, 1913; *Liponycteris* Thomas, 1922; *Lissonnycteris* Andersen, 1912; *Melonycteris* Dobson, 1877; *Micronnycteris* Gray, 1866; *Milithronnycteris* Hill, 1976; *Musonycteris* Schaldach et McLaughlin, 1960; *Nanonycteris* Matschie, 1899; *Neonycteris* Sanborn, 1949; *Nesonycteris* Thomas, 1887; *Odontonycteris* Jentink, 1902; *Otonnycteris* Peters, 1859; *Phyllonycteris* Gundlach, 1861; *Reithronnycteris* Miller, 1898; *Rhithronnycteris* Elliot, 1904; *Rhinonycteris* Gray, 1866; *Rhynchonycteris* Peters, 1867; *Scleronycteris* Thomas, 1912; *Scotonycteris* Matschie, 1894; *Senonycteris* Gray, 1870; *Sericonnycteris* Matschie, 1899; *Sphaeronycteris* Peters, 1882; *Stenonycteris* Gray, 1871; *Syconnycteris* Matschie, 1899; *Trygenycteris* Lydekker, 1891; *Taphonycteris* Dobson, 1876; *Thainnycteris* Kock et Storch, 1996; *Trinycteris* Sanborn, 1949; *Tylonnycteris* Peters, 1872; *Uronnycteris* Gray, 1863; *Xiphonycteris* Dollman, 1911.

aegyptius, aegyptiacus = egyptský [*Pipistrellus aegyptius* (Fischer, 1829); *Plecotus aegyptius* (Fischer, 1829); *Rousettus aegyptiacus* (Geoffroy, 1810); *Tadarida aegyptiaca* (Geoffroy, 1818)]

arabicus = arabský [*Hypsugo arabicus* (Harrison, 1979); *Rousettus arabicus* Anderson, 1902]

australis = jižní [*Chalinolobus australis* (Gray, 1841); *Chrotopterus australis* Thomas, 1905; *Cloeotis australis* Roberts, 1917; *Corynorhinus australis* (Handley, 1955); *Miniopterus australis* Tomes, 1858; *Myotis australis* (Dobson, 1878); *Neoromicia australis* (Roberts, 1913); *Nycticeinops australis* (Thomas et Wroughton, 1908); *Nyctophilus australis* Peters, 1861; *Parastrellus australis* (Miller, 1897); *Scoteanax australis* Iredale, 1937; *Syconycteris australis* (Peters, 1867); *Tadarida australis* (Gray, 1839); *Taphozous australis* Gould, 1854]

borealis = severní [*Eptesicus borealis* (Nilsson, 1838); *Lasiurus borealis* (Müller, 1776)]

capensis = kapský [*Neoromicia capensis* (Smith, 1829); *Nycteris capensis* Smith, 1829; *Rhinolophus capensis* Lichtenstein, 1823]

caucasicus = kavkazský [*Hypsugo caucasicus* (Satunin, 1901); *Myotis caucasicus* Tsytsulina, 2000]

germanicus = německý [*Rhinolophus germanicus* Koch, 1865]

indicus = indický [*Mops indicus* Lesson, 1842; *Pipistrellus indicus* (Dobson, 1878)]

javanicus = javánský [*Cynopterus javanicus* Andersen, 1910; *Hipposideros javanicus* Sody, 1937; *Nycteris javanica* Geoffroy, 1813; *Pipistrellus javanicus* (Gray, 1838); *Pteropus javanicus* Desmarest, 1820; *Rhinolophus javanicus* Andersen, 1918]

moravicus = moravský [*Rhinolophus moravicus* Kostroň, 1943]

neohibernicus = novoírský [*Pteropus neohibernicus* Peters, 1876]

occidentalis = západní [*Lonchorhina occidentalis* Anthony, 1923; *Lophostoma occidentalis* Davis et Carter, 1978; *Miniopterus occidentalis* Juste et Ibáñez, 1992; *Mops occidentalis* Monard, 1939; *Myotis occidentalis* Benda, 2000; *Rousettus occidentalis* Eisentraut, 1960; *Scotonycteris occidentalis* Hayman, 1947; *Sturnira occidentalis* Jones et Phillips, 1964]

orientalis = východní [*Pipistrellus orientalis* (Meyer, 1899); *Vespertilio orientalis* Wallin, 1969]

punicus = punský [*Eptesicus punicus* Thomas, 1920; *Myotis punicus* Felten, 1977]

sinicus = čínský [*Coelops sinicus* Allen, 1928; *Rhinolophus sinicus* Andersen, 1905]

thebaicus = thébský [*Nycteris thebaica* Geoffroy, 1818]

(3) patronyma, jména odvozená od osobních jmen, nejčastěji sběratelů přírodnin anebo přírodovědců, ale i umělců, politiků anebo např. rodinných příslušníků badatelů či jiných jim blízkých osob – řada jmen netopýrů byla též vytvořena podle jmen zoologů, kteří se taxonomií netopýrů sami zabývali;

andersoni ... John Anderson (1833–1900), skotský zoolog, popsal pět taxonů netopýrů [*Myotis andersoni* (Trouessart, 1897); *Rhinolophus andersoni* Thomas, 1904]

dobsoni, Dobsonia ... Georg Edward Dobson (1848–1895), irský zoolog, popsal 108 taxonů netopýrů [*Dobsonia* Palmer, 1898; *Epomops dobsonii* (Bocage, 1889); *Myotis dobsoni* (Trouessart, 1878); *Myotis dobsoni* (Anderson, 1881); *Pteropus dobsoni* Andersen, 1908; *Rhinolophus dobsoni* Thomas, 1904; *Taphozous dobsoni* Jentink, 1879]

imaizumii ... Jošinatori Imaizumi (1914–2007), japonský zoolog, popsal osm taxonů netopýrů [*Rhinolophus imaizumii* Hill et Yoshiyuki, 1980]

kuhlii ... Heinrich Kuhl (1797–1821), německý zoolog, popsal 10 taxonů netopýrů [*Eptesicus kuhlii* (Nilsson, 1836); *Pipistrellus kuhlii* (Kuhl, 1817); *Scotophilus kuhlii* Leach, 1821]

milleri ... Gerrit Smith Miller (1869–1956), americký zoolog, popsal 166 taxonů netopýrů [*Cynomops milleri* Osgood, 1914; *Eumops milleri* Allen, 1900; *Myotis milleri* Elliot, 1903]

petersi ... Wilhelm Peters (1815–1883), německý zoolog, popsal 196 taxonů netopýrů, z nichž je 135 platných (Simmons 2005) [*Falsistrellus petersi* (Meyer, 1899); *Mormopterus petersi* Leche, 1844; *Otonycteris petersi* Anderson, 1902; *Pteropus petersi* Matschie, 1899; *Rhinolophus petersii* Dobson, 1872]

temmincki ... Coenraad Jacob Temminck (1778–1858), holandský zoolog (především ornitholog), popsal 99 taxonů netopýrů [*Molossops temminckii* (Burmeister, 1854); *Pipistrellus temminckii* (Cretzschmar, 1826); *Pteropus temmincki* Hartert, 1898; *Pteropus temminckii* Peters, 1867; *Scotophilus temminckii* (Horsfield, 1824)]

thomasi ... Oldfield Thomas (1858–1929), anglický zoolog, popsal 391 taxonů netopýrů, z nichž 306 zůstává platných (Simmons 2005) [*Lonchophylla thomasi* Allen, 1904; *Mimetillus thomasi* Hinton, 1920; *Myotis thomasi* Cabrera, 1901; *Rhinolophus thomasi* Andersen, 1905; *Tadarida thomasi* Wroughton, 1919; *Uroderma thomasi* Andersen, 1906]

(4) novotvary bez obsahu v latině či řečtině, tj. vzniklé např. latinisováním nelatinského a neřeckého slova (jiného než osobního či geografického), např. jména zvířete v domorodém jazyce oblasti původu, či smysl pozbývající přesmyčkou (ethymologie níže podle Cabarda & Chauveta 1998);

Pipistrellus ... z italského pipistrello, netopýr [*Pipistrellus* Kaup, 1829; *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774)]

barbastella, Barbastellus ... z italského (dialekt z Ferrare) barbastello, netopýr [*Barbastella* Gray, 1821; *Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774)]

Tadarida ... slovo nejasného původu, snad je přepisem nářečného výrazu sicilské italštiny, taddarita, netopýr [*Tadarida* Rafinesque, 1814]

(5) jména, která neodkazují přímo k nějaké vlastnosti či původu popisovaného taxonu, přesto však jsou to gramaticky správná slova mající význam, ačkoli ve vztahu k taxonu velmi vzdálený anebo žádný; takováto jména lze rozdělit do dvou skupin:

(a) slova mající nepochybný význam, avšak nejevíci zjevnou ani zdánivou popisnost ve vztahu k fyzickým znakům taxonu;

augur = věštec [*Rhinolophus augur* Andersen, 1904]

centurio = centurion, setník [*Ametrida centurio* Gray, 1847; *Centurio* Gray, 1842]

morio = šašek, blázen, střed posměchu [*Chalinolobus morio* (Gray, 1841); *Pteropus morio* Andersen, 1908; *Rhinolophus morio* Gray, 1842]

phasma = duch, přízrak [*Myotis phasma* Miller et Allen, 1928; *Neoromicia phasma* (Allen, 1911); *Rhinolophus phasma* Cabrera, 1904]

sicarius = vrah [*Myotis sicarius* Thomas, 1915]

vespa = vosa [*Rhinolophus vespa* Laurent, 1937; *Vespadelus* Troughton, 1943]

virgo = panna, neprovdaná dívka [*Diclidurus virgo* Thomas, 1903; *Rhinolophus virgo* Andersen, 1905]

(b) osobní jména mythologických, biblických, pohádkových a dalších postav, nikoli však klasická patronyma, sloužící jako ocenění či pocta jeho určitému nositeli;

Aladdin = latinisovaný tvar původně arabského jména Ala' ad Din (Ušlechtilost víry) jedné z nejznámějších postav středověkého arabského pohádkového souboru *Kniha tisíce a jedné noci* či *Arabské noci*, ke kterému však byla přidána francouzským překladatelem Antoinem Gallandem [*Pipistrellus aladdin* Thomas, 1905]

Ariel = biblické jméno archanděla, z hebrejštiny 'lev boží'; archanděl Ariel je vládcem Země a jejích elementů, andělem léčby, hněvu a stvoření; jedná se však i o osobní jméno [*Arielulus* Hill et Harrison, 1987; *Hypsugo ariel* (Thomas, 1904); *Plecotus ariel* Thomas, 1911; *Pteropus ariel* Allen, 1908]

Goliáš = jméno fílištínského bojovníka, známého prohraným bojem s mladým Davidem, budoucím králem Israele, který je popsán ve Starém zákoně a v Koránu [*Lissonycteris goliath* Bergmans, 1997]

Hobit = fiktivní postava děl Johna Ronalda Reuela Tolkienu (1892–1973), anglického spisovatele, básníka a filologa [*Syconycteris hobbit* Ziegler, 1982]

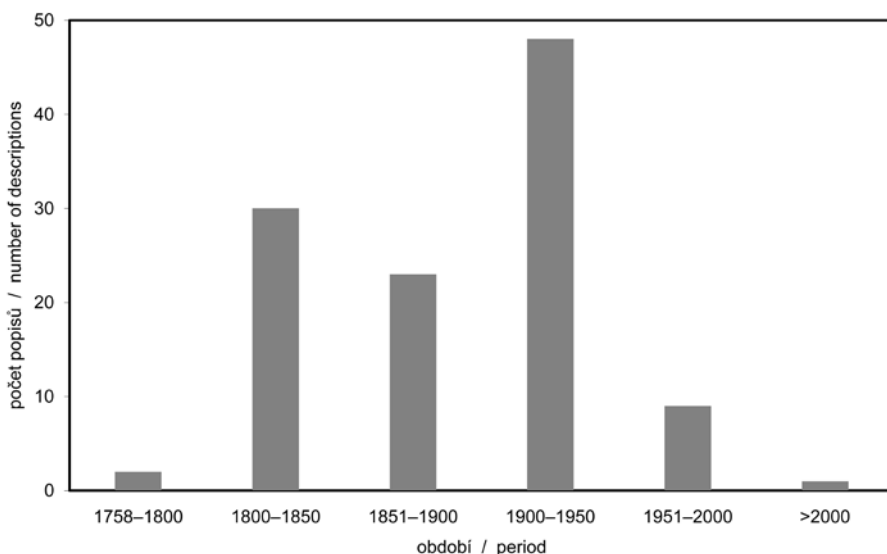
Mirza = titul pocházející z perštiny, používaný pro členy královských rodin či pro členy výše postavených šlechtických rodů; jedná se však i o osobní jméno v islámských kulturách [*Eptesicus mirza* (de Filippi, 1865)]

Puk = skřítek či zlomyslný přírodní duch germánské a keltské mythologie, literárně zpopularisován Williamem Shakespearem (1564–1616) v komedii *Sen noci svatojánské* [*Plecotus puck* Barrett-Hamilton, 1907]

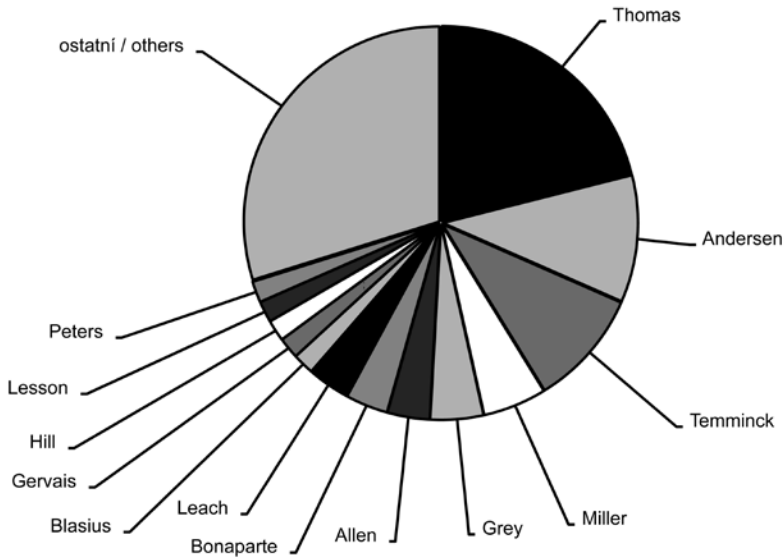
Zvláště početnou kategorií jsou v případě netopýrů jména mythologie řecké a římské (tedy kategorie 5b), která vznikala především v první čtvrtině 20. století – viz níže – ke kterým ovšem patří i jediné jméno této kategorie, jež bylo vytvořeno pro netopýří taxon v posledních 20 letech a současně i jediné, jehož nositel žije i na území České republiky: *Myotis alcathoe* von Helversen et Heller, 2001 (ovšem pokud by se počítala i neplatná jména, pak dalšími českými netopýřími nositeli jsou *Vespertilio murinus*, *Hypsugo savii* a *Pipistrellus kuhlii* jejichž synonyma *Aristippe* Kolenati, 1863, resp. *aristippe* Bonaparte, 1837 a *leucippe* Bonaparte, 1837, resp. *alcythoe* Bonaparte, 1837 – viz detailně níže – náležejí také do uvedené kategorie). Mohlo by proto být zajímavé, blíže přiblížit fenomen užití jmen pocházejících z antiky v nomenklatuře netopýrů.

Jména řecké a římské mythologie v nomenklatuře netopýrů

V nomenklatuře netopýrů se vyskytuje – včetně jména *Myotis alcathoe* – nejméně 60 jmen celkem 115 taxonů, která se shodují se jmény antických postav či jsou od nich přímo odvozena a pravděpodobně nemají žádný jiný význam, velmi často ani jako osobní jména – dodnes jich zůstává 62 platných na druhové či rodové úrovni (Simmons 2005), tedy 4,7 % (sečteme-li dohromady jména druhů i rodů), další ovšem jako platná jména podrodů a poddruhů. Většina z nich byla odvozena od jmen mythologických hrdinů a dalších postav (nejméně 56), jiná se shodují s historickými postavami antické éry. U velké většiny z nich není ovšem vůbec zjevné, proč je autoři, kteří je

Obr. 1. Časová distribuce popisů netopýrů založených na jménech pocházejících z antické mythologie a historie.
Fig. 1. Temporal distribution of bat descriptions based on the names from ancient mythology and history.

Obr. 2. Podíl jednotlivých autorů na tvorbě jmen netopýrů pocházejících z antické mythologie a historie (n=115). Jmenování jsou autoři více než jednoho jména.

Fig. 2. Proportion of particular authors in the creation of bat names based on the names from ancient mythology and history (n=115). Only the authors of more than one name are mentioned.

zavedli do nomenklatury netopýrů, vůbec použili. Autoři, kteří je zaváděli do nomenklatury netopýrů nejčastěji (včetně O. Thomase, C. J. Temmincka a K. Andersena, kteří dohromady vytvořili 47 takových jmen, tedy 40,9 %), ethymologii nově vytvářených jmen netopýrů vůbec neuváděli. Lze tedy soudit, že použili tato jména jen jako existující latinská či latinisovaná slova proto, aby nemuseli použít v latinském nebo řeckém jazyku nic nevyjadřující shluky písmen (přesmyčky, slova neantických jazyků či komplikované složeniny slovních kmenů antických jazyků). Jak ukazují příběhy, vížící se k jednotlivým antickým jménům (Smith 1867, viz Appendix), určit inspiraci vedoucí k použití antických jmen pro konkrétní druhy netopýrů či pro netopýry vůbec vesměs není možné.

Do taxonomie netopýrů byla antická jména zaváděna nejčastěji v první polovině 20. století (obr. 1) – celkem 48, tedy téměř polovina (41,7 %). To se shoduje s obdobím, kdy aktivně působili dva významní zoologové londýnského Britského musea (dnes Přírodovědného musea v Londýně), Oldfield Thomas a Knud Andersen. Oldfield Thomas (1858–1929), popsal neuvěřitelných 391 taxon netopýrů a z tohoto počtu jich zůstává 306 dosud platných (Simmons 2005). Popsal tedy 23,3 % v současné době uznávaných druhů a rodů netopýrů, tedy téměř jednu čtvrtinu. Z tohoto 391 jména Thomas vytvořil 24 jmen přepisem jména antické postavy (viz Appendix), což je zdaleka nejvíce, více než součet počtů takových jmen vytvořených dalšími dvěma takto nejvíce produktivními autory. Těmi jsou Knud Andersen (který popsal celkem 210 taxonů netopýrů) a Coenraad Jacob Temminck (s 99 taxony), první vytvořil 12 jmen převzatých z antiky, druhý 11 jmen. V žebříčku následuje se šesti popisy Gerrit Smith Miller (1869–1956), současník Thomasův a Andersenův (celkem popsal 166 taxonů netopýrů). Lze tedy říci, že v první polovině 20. století, zejména od počátku století do konce dvacátých let (zhruba roku 1918 zmizel ve věravě první světové války

Knud Andersen a o deset let později si vzal život Oldfield Thomas), se stalo obvyčejem běžně používat antická jména v netopýří nomenklatuře. V letech 1901–1926 jich bylo popsáno celkem 44 – z tohoto hlediska natolik produktivní čtvrtstoletí se nikdy jindy nevyskytlo (obr. 1).

Výrazně produktivní v tomto směru ovšem také bylo 19. století, kdy bylo popsáno celkem 53 taxonů netopýřů, jejichž jména jsou odvozena od jmen antických. Kromě již zmíněného C. J. Temmincka (1778–1858) byli v tomto období výraznějšími osnovateli takových jmen v taxonomické práci John Edward Grey (1800–1875), William Elford Leach (1790–1836) a Charles Lucien Jules Laurent Bonaparte (1803–1857) se čtyřmi až pěti taxony. Celkem jména vycházející ze jmen antických postav použilo 50 autorů, z nichž 13 více než jedenkrát (obr. 2). Kromě popisu *Myotis alcaethoe* (von Helversen et al. 2001, viz následující kapitola), jsem se však nesetkal s tím, že by autoři uvedli důvody, které je k zavedení takového jména vedly (ovšem plně systematicky jsem se tím nezabýval).

Jména odvozená od jmen antických se ovšem nevyskytují jen mezi taxony netopýřními, figurují i v systémech jiných skupin živočichů. Uvádím jen několik příkladů s popisem postav převzatým z přehledu Stiebitzova (1935):

Askalafos = syn boha Acherontu a podsvětní nymfy Orfny; byl proměněn ve výra [*Bubo ascalaphus* Savigny, 1809, výr bledý, sova; *Ascalaphus* Fabricius, 1781, ploskoroh, síťokřídlý hmyz]

Echidna = obludná matka podsvětního psa Kerbera, zpola drak, zpola panna [*Echidna* Forster, 1777, muréna, holobřichá ryba; *Echidna* Cuvier, 1897 = *Tachyglossus* Illiger, 1811, ježura, vejcorodý savec]

Faëthón = syn Héliův a Klymenin, jenž nešťastnou jízdou na slunečním voze způsobil světový požár a byl zabit Diem (Jovem). Původně je Faëthón sám Hélios [*Phaethon* Linnaeus, 1758, faeton, veslonohý pták]

Lykáón = král arkadský, otec Kallistin, jenž byl Jovem proměněn ve vlka [*Lycaon* Brookes, 1827, pes hyenovitý, šelma; *Hyponephele lycaon* (Rottemburg, 1775), okáč sedohnědý, motýl].

Nestór = syn Néleův, král v Pylu, proslulý výmluvností [*Nestor* Lesson, 1830, nestor, papoušek; *Trachypithecus vetulus nestor* (Bennett, 1833), hulman rudolící, úzkonosý primát]

Pythón = drak, jenž prý sídlil u Parnásu a byl zabit Apollónem [*Python* Daudin, 1803; krajta, had]

Stellió = drzý hoch, jehož Cerés proměnila v ještěrku [*Stellio* Laurenti, 1768, agama, ještěr; *Laudakia stellio* (Linnaeus, 1758); agama hardún, ještěr]

Otázka jména *Myotis alcaethoe*

V uveřejnění popisu nového druhu *Myotis alcaethoe* von Helversen et Heller, 2001, uvádějí von Helversen et al. (2001: 217) odvození druhového jména následujícím souvětím: “The new species is native to Greece, inhabiting the brookside groves and remote stream gorges where the nymph Alcaethoe, daughter of Minyas, once refused to honour Dionysos and to yield to his importunings, whereupon he responded by turning her into a bat (Ovid, Met. IV, 410).” v přibližném českém překladu: “Nový druh pochází z Řecka, kde obývá lužní háje a odlehlé rokliny, stejně jako nymfa Alcaethoe, dcera Minyova, která, když kdysi odmítla uctívat Dionysa a trpět jeho dotírání, byla jím za trest proměněna v netopýra (Ovidius, [Proměny] IV, 410).”

Podle nastíněného ethymologického klíče byl nový druh netopýra nazván samotnými německými autory nového druhu die Nymphenfedermaus a podle stejného vzoru i v angličtině nymph bat (ovšem toto jméno není jediné), v maďarštině nimfadenevér (Bihari et al. 2007), ve slovenštině netopier nymfin (Lupták 2003), atd. Pro české vernakulární jmenosloví bylo navrhováno jméno netopýr nymfin (a to i autorem tohoto přehledu) vedle poněkud mdle znějícího netopýr menší.

Ovšem jméno *Alcaethoe* anebo *Alkithoe*, řecky *Αλκαθόη* a *Αλκιθόη*, latinisováno jako *Alcaethoe*, *Alcithoe* a *Alcythoe* se v antických pramenech nevyskytuje jako jméno nymfy. Von Helversen et

al. (2001) odkazují na Ovidiovy *Proměny*, které představují jeden z antických pramenů informací o tomto jméně, resp. o postavě je nesoucí. Ovšem kromě něj se jméno vyskytlo ještě na nejméně třech místech, avšak podle Smitha (1867) všechna líčí postavu Alkathoe ve velmi podobných rysech. Alkathoe je jednou z dcer orchomenského krále Minya, a spolu se sestrami Leucippe (také Leukippe či Leukonoe) a Arsippe (také Aristippe či Arsinoe) jsou zvány Minyovny (Minyades). Archeologové podle toho také rozlišují v Bojótii (střední Řecko, SZ od Athén, okolí současných měst Théby a Orchomenos) minyjskou keramiku (Hnila 1997). Podle všech pramenů je tedy Alkathoe královská dcera, která odmítala ctít kult Dionysa. Spolu se svými sestrami zneuctila dny zasvěcené bohu tím, že se zabývala obvyklým zaměstnáním, tedy předením vlny. Dionysos sestry potrestal tím, že je proměnil v netopýry či jiné létající tvory a jejich pracovní nástroje ve vinnou révu. Netopýr jako výsledek proměny je uváděn vždy, jsou-li jmenováni konkrétní tvorové (tj. není-li řečeno jen “ptáci”, kterýžto pojem netopýra zahrnoval). Někdy jsou tři sestry proměněny v trojice různých “ptáků”, netopýra, sovu a výra, jindy ve vránu, netopýra a sovu (viz níže). Nikdy se však mezi vývojovým stadiem královské dcery a stadiem létajícího tvora nevyskytuje stadium nymfy, přičemž netopýr či jiný “pták” je zmiňován jaksi samozřejmě jako stadium finální, ba co více, vysvobozující.

Nejstarší pramen příběhu o Minyovnách zmiňuje Antoninus Liberalis (řecký gramatik a mytograf, 2. století po Kr.), který cituje Nikandra (řeckého básníka ze 6. stol. př. Kr.). Ten uvádí, že Dionysos se ukázal před sestrami proměněn v dívku a zval je k účasti na dionyských rituálech. Když Minyovny tuto žádost oslyšely, bůh se proměnil v býka, pak ve lva a pak ve levharta. Z jejich stavů počalo stékat mléko a nektar a v takové situaci se sester zmocnil děs. Sestry se bez meškání hotovily uctít boha a Leukippe se rozhodla Dionysovi obětovat svého syna Hippasa tím, že ho s pomocí sester rozsekala na kusy. Sestry opustily otcovský dům a toulaly se hvozdy, kde se živily břechťanem, zimolezem a bobkovým listem, až se jich Hermes dotkl svou holí a proměnil je v létající tvory, jednu v netopýra, druhou v sovu a třetí ve výra. Všechny tři se musely skrývat před slunečním světlem. Do tohoto strohého vypravování by se sice stadium nymfy mohlo teoreticky vejít, tedy v oné periodě, kdy se sestry toulaly přírodou a živily se listím. Zmíněný pramen se však o něčem takovém nezmiňuje, nehledě na to, že pojem nymfy se neslučuje s představou šilené spolupachatelky synovraždy v děsu se toulající nazdařbůh přírodou (viz Appendix, Nympha).

Chronologicky následující zmínkou o Minyovnách má být řecká Aischylova (Aischylos, řecký dramatik, 5. stol. př. Kr.) tragédie *Xantrie* (Počesavačky) či *Minyovny**. Obsah této nedochované hry je znám jen útržkovitě zprostředkovaně, není však známo, že by líčil osud Minyoven odlišně od jiných příběhů. Nejšířeji z hlediska dochovaných textů se o Minyovnách rozepisuje Publius Ovidius Naso (římský básník, *43 př. Kr., †18 po Kr.), jehož texty jsou nepochybně nejznámější, ostatně na ně odkazují i von Helversen et al. (2001), viz dále. Nejmladší ze zmiňovaných antických pramenů je zpráva řeckého rétora Ailiana ze 3. stol. po Kr., která živě popisuje příběh Minyoven podobně jako Antoninus Liberalis s tím, že ve výsledku se ze sester stávají “ptáci”, totiž vrána, netopýr a sova.

Ovidiovo básnické dílo je do té míry rozšířeno a oslavováno, že bylo přímo z latinského originálu přeloženo do řady jazyků, včetně češtiny, do které byla některá díla překládána opakovaně. Příběh Minyoven se vyskytuje v obsažném díle *Metamorfozy*, překládané jako *Metamorfozy* či *Proměny*, které je považováno za referenční dílo řecké mytologie, ačkoliv Ovidius užil latinských versí jmen bohů, např. namísto řeckého Dionysa uvádí Bakcha. Do češtiny bylo dílo přeloženo vícekrát, ovšem nejméně dvakrát neúplně, takže z nich o osudu Minyoven nelze čerpat. Truhlář

* podle Niederleho (1869, 1905) Aischylos napsal 70 her, z nichž se dochovalo sedm: Prosebnice, Peršané, Sedm proti Thébám, Přikovaný Prometheus a Trilogie Oresteia, sestávající z her Agamemnon, Obětnice tryznu přinášející (také Obět na hrobě) a Eumenidy (nebo Usmířené Litice).

(1879) přeložil jen první dvě knihy – příběh Minyoven je na začátku knihy čtvrté (celé *Proměny* sestávají z knih patnácti) – a Palán (1935) podal velmi strohé přebásnění Ovidiových *Proměn* a o Minyovnách se vůbec nezmiňuje.

Úplné překlady Ovidiových *Proměn* do českého jazyka jsou ovšem k dispozici a lze tedy jasně poukázat na proces přeměny Minyoven a nemožnost existence stadia nymfy při něm. Patrně prvním takovým překladem je zřejmě překlad Červenkův z roku 1885. Ten česky uvádí jméno princezny jako Alcithoe Minyovna (Červenka 1885: 101; Kniha čtvrtá, Minyovny), a ve vysvětlivce na téže straně: “dcera orchomenského krále Minye; sestry její sluly Arsippe a Leucippe čili Leukonoe. Do Orchomena, jenž byl [stejně] jako Theby v Boeotii, básník proměnu Minyoven položil, aby pořídil spojení s bájí předešlou [Kadmus]”; později opět jméno uvádí na str. 112: “jakmile sestry utichly, zas Alcithoe se vyzývá, jež, metajíc člunkem ...”. Vlastní proces proměny tří sester je vylíčen, aniž by byly osobně jmenovány, na str. 117:

Tuť, čemu těžko věřit, stavy počly v zeleň se odívat,
a tkaninou visutou břečťan všude listy vyrážel.
V révu přechází část, a co před chvilkou byly nitky,
vinná jest ratolešť; vinný list z osnovy roste,
příze brunat zvůj lesk na barevné hrozny převádí.
Den byl již dokonán, a po něm nastávala chvíle,
jižto není možná ani světlem zvat ani temnem,
nýbrž rozhráním mezi dnem a nocí poloviční.
Náhle se zdálo také, že se dům třese, smolnice tučně
jasně hoří, že palác je rudým všecek ohněm ozářen,
a v klamných podobách lité že vyjí tu selmy.

Dávno se v domě plném všude kouře již ukryly sestry
a, jsouc jinde jiná, štítí se plamenů a světla.
A kdy se v skrýše tlačí, po drobných blána se údech
rozšíří a v peruť tenkou jich okončiny pojme.
Na kteraký způsob dřevní své pozbyly tváře,
nelze pro temno vidět. Žádná je nelehčila péra,
přec však na křídlech průsvitných mohly se vznášet.
Chtíce mluvit, hlásek z drobného vydávaly tílka
velmi slabý a tichým kvikotem stesk vedly a nářek.
Jen domy navštěvují, ne lesův a, na den nevražice,
za tmy až obletují a mají své od noci jméno.

Nakonec je připojena vysvětlivka: “Latinsky totiž jmenuje se netopýr *vespertilio* čili večerní pták a řecky *νυκτερίς* = noční pták. Avšak i české jméno netopýr (poslé z nektopytr, srov. *vož*, *νυκτός* = noc a *πέτομαι* = létám) znamená tolik, co noční letouň”.

Další dva překlady *Proměn* byly nezávisle publikovány roku 1935. Bureš (1935: 111) uvádí nejprve jména sester: “V bojótském Orchomenu tři dcery Minya krále ...”; (str. 116): “Arsipé skončí své vypravování a po chvíli malé začala Leukonoé a poslouchaly jí sestry”; teprve později (str. 119) uvádí jméno Alkathoe pod variantou Alkithoé: “Skončila Leukonoé a sestry podivem žasly. ... pak vyprávět začne Alkithoé a projíždí přitom svou osnovu člunkem.” Přeměna sester je líčena na stranách 123–124 v kapitole ‘Trest Minyoven’:

Po této povídce tkají tři dcery Minya krále
všecky zas dále a zhrdají Bakchem a boha v něm nechtí,
když tu najednou bubny se ozvou dunivým zvukem,
aniž koho je vidět, a píšťala zahnutá zazní,
cinkavé cimbály řinčí a zazvoní šafrán a myrha.
Stane se zázrak: jim zelenat počnou všecky tři stavy,
tkanivem visícím s nich se počne proplétat břečťan.
Část stavu mění se v révu a to, co nití dřív bylo,
přechází v úponky vína a z osnovy vinný list roste,
purpur tkaniny v nachové hrozny se najednou mění.

Den se ke konci chýlil a nastávala ta chvíle,
kdy již přestalo světlo, však temno nepřišlo ještě,
zkrátka soumraku doba, jež po dni před nocí bývá.

Najednou zdá se, že třese se dům a pohodně planou,
rudými světly že celičky palác svítí a hoří
a že se ozývá řevem a vytím divokých šelem.
Dávno již v domě, plničkém kouře, se ukryly sestry,
každá na jiném místě se střeouc ohně i světla.
Zatímco hledají temno, jim po údech zmenšených roste
blána, jež na zůsob tenkého křídla jim k létání slouží.
Pro temno nedá se poznat, jak pozbyly bývalé tváře;
žádné skutečné peří je ve vzduchu nenadlehčuje,
přece však průsvitná křídla jim dovolí vysoko lézat.
Drouboučké tílko na místě řeči jen slaboučký hlásek
vydá, když kvikotem tenkým si stěžují na krutý osud.
Navštěvují jen domy, ne lesy, a štítí se světla:
létají jenom v noci a netopýry se zovou.

Další překlad poskytl Stiebitz (1935), ten užívá stejného přepisu jména jako Bureš (str. 106): “Minyjská Alkithoé ...”. Přeměnu sester pak překládá následujícími slovy (str. 121, konec oddílu Hermafrodítos a Salmakis):

Věc pak nad všechnu víru: hle, stavy se zelenat jaly,
útek visící s nich se odívá břečťanu listím,
zčásti se v révu mění, a co bylo před chvílí nitmi,
přešlo v ratolest vína, a listí z osnovy pučí,
v pestré zbarvené hrozny se přetváří tkaniva šarlat.
Dokonán byl již den, a právě se blížila doba,
kterou bys nemohl nazvatí tmou, ni denním již světlem,
rozhraní denního světla a noci, nejisté dosud.
Náhle se zdá, že chvěje se dům a pochoďně smolné
planou, a rudými ohni je celý ozářen palác,
přízraky divokých šelem se zjevují, vyjících děsně.

Dávno již po domě, kouře jenž pln, se skrývají sestry,
každá na jiném místě, a ohňů a světél se straní.
Co se tak ženou do tmy, hle, po údech zdrobnělých blána
táhne se jim, a tenkým křídlem si obemknou paže;
jakým způsobem však své dřívější ztratily tvary,
pro tmou nemohou vědět. Jich peří nenadlehčilo,
přec však ve výši mohly se udržet průsvitným křídlem.
Promluvit chtěly, a slabý jen hlas to nevelké tilko
vydalo, kvílejí ztichounka jen a žalostně piští.
Žijí v domech, ne v lesích, a v zástí majíce světlo,
létají za noci jen a po noci mají i jméno.

Stiebitz (1935) pak navíc doplňuje v poznámkovém oddíle k dalšímu vzdělání čtenářovu (str. 504): “Mínyás byl podle báje král boiótského Orchomenu, ale básník lokalizuje proměnu jeho dcer do Théb. – *V sestřích*: Byly prý tři Mínyovny; dvě z nich uvádí Ovidius jménem (Alkithoé, Leukonoé), jméno třetí zamlčuje – slula Arsippé nebo Arsinoé”. K uvedeným příznakům šelem vysvětluje: “Tygři, rysi a pantheři táhli podlé báje Bakchův vůz při jeho triumfu nad světem, jež si pokořil až po Indii”, a k verši “po noci mají i jméno” poznamenává: “Byly proměněny v netopýry – ti slují řecky nykterides (žen. rodu; nyx, nyktos = noc), latinsky vespertiliones (vesper = večer)”. Kromě toho ještě pro přehlednost uvádí Stiebitz seznam vlastních jmen (str. 539): “Alkathoé, básnické jméno města Megary, podle Pelopova syna Alkathoa, jenž prý je zbudoval. ... Alkithoé, jedna z Mínyoven”; (str. 575): “Mínyás, král boiótského Orchomenu, praotec kmene Mínyů, kterýmžto jménem (Mínyjci) byli nazváni taky argonauté. Mínyovny: dcery krále Mínyy, Alkathoé, Leukippé, Arsippé (Arsinoé), odpůrkyně Bakchova kultu; byly proměněny v netopýry”. Z toho také vysvítá, proč užil Ovidius přepisu Alcithoe, což bylo přeloženo jako Alcithoe či Alkithoe, totiž shoda alternativního výrazu jména, Alkathoe, s označením geografickým.

Předposledně uvedený překlad Ovidia od Ivana Bureše se stal nejpopulárnějším a byl vydán ještě mnohokrát po prvním vydání z roku 1935 (1946, 1974, 1980, 1998, 2005).

Jméno Alcathoe (Alkathoe) tedy označuje princeznu, byť pouze mytickou. Nejedná se o jméno nymfy, a tím méně v Ovidiově čtvrté knize *Proměň* (viz výše uvedené překlady). Označení netopýra *Myotis alcathoe* jako netopýra nymfina je proto chybné. Ačkoliv se v češtině pro dotyčnou princeznu uváděla varianta jména Alcithoe/Alkithoe, bylo by asi nejvhodnější ve vernakulárním jméně netopýra použít versi Alkathoe, která je nejbližší jménu taxonu. Pro jméno *Myotis alcathoe* von Helvesen et Heller, 2001 navrhuji tedy české jméno netopýr Alkathoe, které – na rozdíl od varianty poplatnější jmenoslovným pravidlům, tj. netopýr alkathoin (srv. kočkodan dianin) – lze bez problémů vyslovit (je tedy spojením dvou podstatných jmen, jako např. vorvaňovec anarnak, zajíc běláak, agama hardún nebo babočka bílé C). Jméno Alcathoe bat nebo Alcathoe myotis je užíváno v angličtině (Simmons 2005), murin d'Alcathoe ve francouzštině (Aulagnier et al. 2008) a podobná kombinace se prosazuje i v dalších jazycích.

Poděkování

Dík za pomoc se studiem antických textů patří Marii Dufkové (NM Praha), za pomoc s thematem děkuji též Jiřímu Mlíkovskému (NM Praha). Příprava přehledu byla podpořena granty MK ČR (MK00002327201 a DE06P04OMG008).

Literatura

- ANDĚRA M., 1999: *České názvy živočichů II. Savci (Mammalia)*. Národní muzeum, Praha, 148 pp.
AULAGNIER S., HAFNER P., MITCHELL-JONES A. J., MOUTOU F. & ZIMA J., 2008: *Guide des mammifères d'Europe, d'Afrique du Nord et du Moyen-Orient*. Delachaux et Niestlé SA, Paris, 272 pp.

- BIHARI Z., CSORBA G. & HELTAI M., 2007: *Magyarország emlőseinek atlasza*. Kossuth kiadó, Budapest, 360 pp.
- BUREŠ I., 1935: *Públus Ovidius Násó. Proměny. Metamorfósy*. Nákladem vlastním, 462 pp.
- CABARD P. & CHAUVET B., 1998: *L'étymologie des noms des mammifères*. Eveil Nature, Saint Yrieix sur Charente, 240 pp.
- ČERVENKA J., 1885: *Publia Ovidia Nasona Proměny*. A. Storch syn, Praha, 231 pp.
- GAISLER J. & HANÁK V., 1975: Chiroptera – letouni. Pp.: 21–25. In: HANÁK V. & HERÁŇ I. (eds.): *Přehled soustavy a české názvy savců. Lynx, n. s., Suppl.*, 4: 3–144.
- VON HELVERSEN O., HELLER K.-H., MAYER F., NEMETH A., VOLLETH M. & GOMBKÖTÖ P., 2001: Cryptic mammalian species: a new species of whiskered bat (*Myotis alcathoe* n. sp.) in Europe. *Naturwissenschaften*, 88: 217–223.
- HNILA P., 1997: Kulturní a hospodársky význam Tróje v neskoréj dobe bronzovej. *Studia Mediaevalia et Antiqua*, 1: 5–23.
- HORÁČEK I., 1986: *Létající savci*. Academia, Praha, 152 pp.
- KRATOCHVÍL J. & BARTOŠ E. (eds.), 1954: *Soustava a jména živočichů*. Nakladatelství ČSAV, Praha, 544 pp.
- LUPTÁK P., 2003: *Slovenské mená cicavcov sveta*. Zoologická záhrada, Bojnice, 219 pp.
- NIDERLE J., 1869: *Sofokleův Aias. S úvodem všeobecným ku tragickým básníkům řeckým*. Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, Praha, 158 pp.
- NIEDERLE V., 1905: *Aischylos a jeho doba*. Nákladem vlastním, tiskem »Unie«, Praha, 49 pp.
- PALÁN O., 1935: *Ovidiovy Proměny v moderním rouše*. Literární kruh, Moravská Ostrava, 64 pp.
- PETIŠKA E., 1980: *Staré řecké báje a pověsti*. Albatros, Praha, 248 pp.
- SIMMONS N. B., 2005: Order Chiroptera. Pp.: 312–529. In: WILSON D. E. & REEDER D. M. (eds.): *Mammal Species of the World. A Taxonomic and Geographic Reference. Third Edition. Volume 1*. The John Hopkins University Press, Baltimore, xxxviii+743 pp.
- SMITH W. (ed.), 1867: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology. In Three Volumes*. Little, Brown and Company, Boston, xii+1094; viii+1219; ix+1406 pp. URL: <http://www.ancientlibrary.com/smith-bio/>
- STIEBITZ F., 1935: *Ovidius. Proměny*. Jan Laichtner, Praha, 627 pp.
- TRUHLÁŘ A., 1879: *Publia Ovidia Nasona Proměny*. Tiskem a nákladem dra. Edvarda Grégra, Praha, 74 pp.

Appendix

Jména pocházející z antické mytologie a historie, přítomná v nomenklatuře netopýrů

Latinisující literace jmen je uvedena podle pojetí Smithe (1867), zatímco použití velkých a malých počátečních písmen v českém jazykovém užití je odvozeno od Petiškova (1980). Charakteristiky postav jsou uvedeny (někdy ve zkráceném rozsahu) podle Smithe (1867). Smithovo (1867) pojetí bylo zvoleno proto, že odpovídá obecné znalosti konce 19. století a tedy období, kdy působili nejpilnější tvůrci taxonů s antickými jmény (O. Thomas, K. Andersen, G. S. Miller, ad., viz výše). V internetově přístupném slovníku Smithově (1867) lze též nalézt podrobnosti týkající se postav, které samy nejsou popisovány (tj. samy se neobjevily v taxonomii netopýrů), ale vyskytují se v uváděných příbězích a souvislostech.

Ačkoliv valná většina jmen je v přehledu zachycena a většina interpretací je nepochybně uvedena správně, nelze tento přehled považovat za dokonalý. Některá jména mohla být přehlédnuta, jakož i některé interpretace jmen nemusejí odpovídat autorským (mohou se vyskytnout slovní shody, neboť některá jména mají v latině či řečtině význam sama o sobě), nebyly totiž kontrolovány všechny původní prameny popisů.

Jména jsou řazena abecedně, v hranatých závorkách jsou uvedena platná jména uvedených taxonů, rodové příslušnosti jsou uvedeny podle současného systému (Simmons 2005), původní kombinace nejsou uváděny.

Achates

Taphozous achates Thomas, 1915

Jeden z možných trojských přemožitelů Protesilaa (pokud jím ovšem nebyl Hector, Aeneas či Euphorbos), syna Iphiclova a Astyoche a bratra Podarcova. Protesilaus vedl thessalské bojovníky do Trojské války a byl prvním Řekem zabítým Trojaný, neboť byl prvním, jenž z lodí seskočil na trojské pobřeží.

Achilles

Rhinolophus achilles Thomas, 1900 [= *R. philippinensis* Waterhouse, 1843]

V Homérovské tradici syn Pelea, krále Myrmidonů v Phthiotidě v Thessalii, a nereidky Thetis. Byl vyučován Phoenixem, který jej naučil výmluvnosti a válečnému umění a doprovázel jej do Trojské války. Matka mu předpověděla, že osudem je mu buď získat slávu a zemřít mladý anebo žít dlouhý a neslavný život. Hrdina si vybral první možnost a odebral se pod velením Agamemnona do Trojské války. Ve válce byl Achilles oporou Řeků a významný oblíbenec Atheny a Hery, vyplnil zemi kolem Troje a zničil dvanáct měst na pobřeží a jedenáct ve vnitrozemí. Zabil ve válce mnoho Trojanů, nakonec potkal Hectora, kterého pronásledoval třikrát kolem hradeb města. Pak jej zabil, přivázal jeho tělo na vůz a odtáhl jej k lodím Řeků. Poté obětoval dvanáct mladých zajatých Trojanů a předal tělo Hectora jeho otci Priamovi, který o něj přišel osobně požádat. Achilles sám padl v bitvě u Scaenské brány, před dobytím Troje. Jeho smrt sama není zmíněna v Iliadě, ale je přímo uvedena v Odyssee, kde se říká, že jeho skon – jeho přemožitel není uveden – byl oplakávána bohy i lidmi, a že jeho ostatky byly spolu tělem jeho bojového druha Patrocla uloženy ve zlaté urně, kterou Thetis obdržela darem od Dionysa a byla uložena na pobřeží Hellespontu a byl nad ní navršen pahorek. Achilles je ustřední hrdina Iliady a je nejušlechtilejší a nejudatnější ze všech Řeků, oddaně milující svoji matku a přátele, úžasný v bitvách, které jsou mu potěšením, upřímný a neznající strach, současně milující poklid domova. Jeho největší vášeň je ctižádost a když je dotčen jeho smysl pro čest, je neústupný ve svojí pomstě a hněvu, avšak podvoluje se poslušně vůli bohů. Během Trojské války Achilles zabil Amazonku Penthesileu, byl však hluboce pohnut když spatřil její krásu. Když se mu Thersites posmíval pro jeho útlocitnost, zabil Achilles posměváčka ranou pěstí. Okolnosti Achillovy smrti se velmi liší, ale všichni se shodují, že nezahynul lidskou rukou či alepoň ne bez zásahu Apollona. Podle některých tradic byl zabit Apollonem samým, podle některých při tom vzal Apollo na sebe podobu Paridovu, a podle jiných Apollo pouze nasměroval zbraň Paridovu proti Achillovi. Po smrti se Achilles stal jedním ze soudců v podsvětí a přebýval na ostrovech požehnaných, kde se spojil s Medeiou či Iphigeneiou.

Aello

Aello Leach, 1821 [= *Mormoops* Leach, 1821]; *Nyctimene aello* (Thomas, 1900)

Jedna z Harpyjí, viz Harpyia.

Aethalides

Aethalodes Thomas, 1923 [= *Aethalops* Thomas, 1923]

Syn Herma a Eupolemeie, dcery Myrmidonovy. Byl poslem argonautů a slul nadáním vše si pamatovat a také schopností střídavě pobývat na světě a v podsvětí. Jelikož jeho duše nemohla ničeho zapomenout ani po smrti, pamatovala si, že z těla Aethalida se postupně stěhovala do těla Euphorba, Hermotima, Pyrrha a nakonec Pythagora, ve kterém si stále uchovávala vzpomínku na předešlá stěhování.

Alcathoe, Alcythoe

Myotis alcathoe von Helversen et Heller, 2001; *Pipistrellus alcythoe* (Bonaparte, 1837) [= *P. kuhlii* (Kuhl, 1817)]

Alcathoe, Alcythoe či Alcythoe je jednou z dcer krále Mínya a sestry Leucippe a Arsippe (poslední sestra bývá také zvaná Aristippe či Arsinoe). Když bylo v Bojótii zavedeno uctívání Dionysa, tyto sestry v čase, kdy ostatní ženy a dívky běžaly v horách po lesích a hýřily při slavnostech, zůstávaly doma samy, zabývaly se obvyklým zaměstnáním a tím zneuctily dny zasvěcené bohu. Dionysos je potrestal tím, že je proměnil v netopýry a jejich práci ve vinnou révu. Aelian a Antoninus Liberalis jen s nepatrnými rozdíly uvádějí, že Dionysos se ukázal před sestrami proměněn v pannu a zval je k účasti na dionyských rituálech. Když tato žádost zůstala oslyšena, bůh se postupně proměnil v býka, lva a levharta, a sestry propadly šílenství. V tomto stavu dychtily uctít boha a Leucippe se rozhodla Dionysovi obětovat svého syna Hippasa rozsekáním na kusy. V záchvatu šílenství se sestry toulaly přírodou, až je Hermes nakonec proměnil v ptáky.

Alcyone

Rhinolophus alcyone Temminck, 1853

Alcyone či Halcyone. 1. Plejáda, dcera Atlanta a Pleione, se kterou Poseidon zpoldil tři děti, Aethusu, Hyriea a Hyperenora (případně ještě dvě další, Hypera a Anthas). 2. Dcera Aeola a Enarete či Aegiale. Byla provdána za Ceyxe a žila s ním

tak šťastně až se domýšlivě zvali Zeus a Hera, za což byli Diem proměněni v ptáky, ledňáčka a tereje. Hyginus uvádí, že Ceyx zahynul při lodním neštěstí a Alcyone se ze žalu vrhla do moře, takže je bohové ze soucitu proměnili v ptáky. Věří se, že během sedmi dní před a mnoho po nejkratším dni v roce, když má hnízdit ledňáček, je moře převážně klidné. 3. Jméno Cleopatry, jež zemřela zármutkem nad smrtí manžela Meleagera zabitého Apollonem.

Alecto

Aethalops alecto (Thomas, 1923); *Cyttarops alecto* Thomas, 1913; *Emballonura alecto* (Eydoux et Gervais, 1836); *Molossus alecto* Temminck, 1827 [= *M. rufus* Geoffroy, 1805]; *Pteropus alecto* Temminck, 1837; *Alectops* Gray, 1866 [= *Phylostomus* Lacépède, 1799]

Jedna z Furií, viz Furia

Arge

Eptesicus arge (Cope, 1889) [= *E. brasiliensis* (Desmarest, 1819)]; *Nycteris arge* Thomas, 1903

Hyperborejská panna, která spolu Upis přinesla oběť, příslibenou narození Apollona a Artemis v Eileithyii na egejském ostrově Delos.

Aristippe

Aristippe Kolenati, 1863 [= *Vespertilio* Linnaeus, 1758]; *Hypsugo aristippe* (Bonaparte, 1837) [= *H. savii* (Bonaparte, 1837)]

Jedna ze tří Minyoven, viz Alcatheo.

Arsinoe

Myotis arsinoe Temminck, 1840 [= *M. nigricans* (Schinz, 1821)]

1. Dcera Phegeova a manželka Alcmaeonova. Jelikož neschvalovala vraždu Alcmaeona, synové Phegea ji zavřeli do truhlice a odnesli ji do Agape nedaleko Tegey, kde ji samotnou obžalovali z vraždy Alcmaeona. 2. Chůva Orestova, která jej zachránila z rukou jeho matky Clytemnestry a zanesla k Strophinovi, otci Pylada. Jiná tradice jmenuje tuto chůvu Laodameia. 3. Dcera Leucippa a Philodice, sestra Hilaeira a Phoebe, manželka Dioscurů. Díky Apollonovi se stala matkou Kriopovou, a Messenijská tradice považuje za jejího syna také Asclepia. 4. Jedna ze tří Minyoven, viz Alcatheo.

Artybius

Artibius Bonaparte, 1847 [= *Artibeus* Leach, 1821]; *Artibeus* Leach, 1821

Historická postava. Perský generál za vlády Darea Hystaspa, který se po porážce Iónského povstání vyločil s flotilou na Kypru a obsadil ostrov. Byl zabit v bitvě Onesileem, nejvýznamnějším z vládců Kypru.

Calypso

Rhinolophus calypso Andersen, 1905 [= *R. acuminatus* Peters, 1871]

Dcera Oceana a Tethys, nebo dcera Nerea, případně (podle Homéra) dcera Atlanta. Homérova verze byla nymfa obývající ostrov Ogygia (jehož poloha není známá), na jehož pobřeží byl vyvržen Odysseus poté, co jeho loď ztroskotala. Calypso se zamilovala do nešťastného hrdiny a slíbila mu věčné mládí a nesmrtelnost, jestliže s ní zůstane, a zdržovala jej na ostrově sedm let, než ji bohové přiměli nechat jej pokračovat v cestě domů.

Capito

Saccolaimus capito (Hollister, 1913) [= *S. saccolaimus* (Temminck, 1838)]

Vlastní jméno více historických postav Říma. 1. Otec Betiliena Bassa neboli Cassia Betillina; byl na příkaz Caliguly přinucen být přítomen popravě svého syna a pak byl sám zabit. 2. Capito z Alexandrie, epický básník, autor díla *Erotica*, která sestává nejméně ze dvou knih. 3. Rodák z Lycie, historik a autor díla *Isaurika*, které sestává z osmi až patnácti knih. Tento Capito přeložil do řečtiny nástin římské historie, kterou sepsal Eutropius. Překlad je ztracen stejně jako jeho práce o Lycii a Pamphylii. 4. Lékař, který pravděpodobně žil v prvním či druhém století po Kristu a který věnoval pozornost onemocněním očí. Jeho recepty jsou citovány Galenem a Aetiem. 5. Capito Ateius, tribun lidu roku 55 př. Kr., který se svým kolegou Aquillem Gallem oponoval politice Crassa a Pompea, tohoročních konsulů.

Celaeno

Celaeno Leach, 1821 [= *Noctilio* Linnaeus, 1766]; *Nyctimene celaeno* Thomas, 1922 [= *N. aello* (Thomas, 1900)]; *Pteropus celaeno* Hermann, 1804 [= *P. vampyrus* (Linnaeus, 1758)]

Též Kelaeno, plejáda, dcera Atlanta a Pleione, a díky Poseidonovi matka Lycova a Eurypylova, anebo, díky Prometheovi, matka Lycova a Chimaereova. Existuje ovšem více bájných bytostí tohoto jména, především Harpyje, také však dcery Ergeovy, dcery Hyamovy, jakož i Danaidy a Amazonky.

Circe

Rhinolophus circe Andersen, 1906 [= *R. acuminatus* Peters, 1871]

Bájná čarodějka, dcera Helia a oceanidky Perse a sestra Aeëteova, žijící na ostrově Aeaea (identifikovatelný snad s tyrhenským ostrovem Ponza). Když Odysseus na svém putování přijel k jejímu ostrovu, proměnila několik jeho druhů v prasata a natolik se zamilovala do nešťastného hrdiny, až jej to přimělo zůstat s ní celý rok. Díky Odysseovi se stala matkou Agriovou.

Cneph, Cnuphis

Cnephaeus Kaup, 1829 [= *Eptesicus* Rafinesque, 1820]

Původně egyptské božstvo – v Egyptě byla uctívána zvířata, např. krokodýl, orel, beran či uřovka. Bůh Cneph byl uctíván ve formě hada. Cneph byl Féničany zván Agathodaemon, a toto jméno se vyskytuje také na mincích a zápisech z doby Římského císařství, kde je také tento bůh zpodobněn jako had. Někteří antičtí autoři soudili, že jménem Cneph byl Egyptů zván tvůrce a vládce světa, představovaný jako muž s tmavou pleť, s opaskem a s šezlem v ruce. Cneph ústy snesl vejce, ze kterého vyrostl bůh Phtha, Řeky zvaný Hephaestus.

Cyclops

Hipposideros cyclops (Temminck, 1853); *Peropteryx cyclops* Thomas, 1924 [= *P. leucoptera* Peters, 1867]

Cyclopes, kykloповé, tvorové s kulatýma či kruhovýma očima. Pojetí těchto bytostí v řecké mytologii prodělalo několi změn, i když některé stopy zůstávají po celou dobu patrné. Původně se jednalo o syny Urana a Ge, byli tři a náleželi k titánům a každý měl jen jedno oko na čele; jejich jména byla Arges, Steropes a Brontes. Spolu s ostatními titány obsadili se svým otcem Tartarus, avšak vyprovokováni svou matkou pomáhali Cronovi získat vládu. Ovšem Cronus je poslal zpět na Tartarus, odkud je Zeus propustil. Za války proti Cronovi a titánům poskytli kykloповé Diovi hromy a blesky (navíc Pluto přílbu a Poseidon trojzubec). Pak se stali Diovými pomocníky, ale byli zabiti Apollonem za to, že jej vybavili blesky, aby zabil Asklepiu. V homérských básních kykloповé náleželi k oběi, nestoudné a pravidla nerespektující sortě pastýřů, žijící v jihozápadní Sicílii a požírající lidské bytosti. Zanedbávali zemědělství a úrodu sklízeli bez práce. Neměli pravidla ani samosprávu a každý žil se svojí ženou a dětmi v jeskyni v horách. Homér nezdůrazňoval, že by všichni kykloповé byli jednoočí, ovšem hlavní kyklop Polyphemus byl popisován s jediným okem na čele. Homérští kykloповé nebyli sloužící Dia, nýbrž bohy v potaz neberoucí. Pozdější tradice považovala kyklopy za pomocníky Hephaestovy, jehož dílnami byly sopky a sopka Etna (Aetna) na Sicílii s okolními ostrůvky jejich bydliště. Nebyli již pastýři a nebyli jen tři, ale vyráběli kovovou zbroj a ornamenty pro bohy a hrdiny a žili ve východní Sicílii (objevila se nová jména, Pyracmon a Acamas). Později byli pokládáni za obratné architekty a byli považováni za thrácký kmen pojmenovaný podle svého krále Cyclopa. [Ovšem jméno *cyclops* úplně stejně jako k bájným bytostem může odkazovat ke kruhovému tvaru očí popsaných taxonů.]

Diana

Emballonura diana Hill, 1956

Původně italské božstvo, Římany plně identifikované s řeckou bohyní Artemis, bohyní lovu, zvěře, plodnosti, přírody a Měsíce. Zpočátku byla Diana ochránkyně otroků, její výroční den byl zván Dnem otroků a v jí zasvěcených chrámech byl oslavován otroky obou pohlaví. Diana měla ráda pohyb v hájích a v okolí pramenů, podněcovala v mužích enthusiasm a šilenství. Děsila se však samčích tvorů tolik, že žádný muž nesměl vstoupit do jejího chrámu a ona sama zůstávala pannou; tyto znaky nápadně připomínají Feronii neboli Faunu Fatuu. [Jak známo, Diana je však také osobní jméno.]

Dryas

Myotis dryas Andersen, 1907 [= *M. horsfieldii* (Temminck, 1840)]

1. Dryady, viz Nympha. 2. Dryas (Apuas), syn Area a bratr Terea, jeden z kalydonských lovců. Byl zavražděn svým vlastním bratrem, který zaslechl věštbu, že jeho syn Itys by měl být svržen rukou příbuzného. (Existuje však ještě pět dalších bájných postav tohoto jména.)

Empusa

Rhinolophus empusa Andersen, 1904 [= *R. blasii* Peters, 1867]

Empusy, hroživé přízraky požírající lidské bytosti. Braly na sebe různé podoby a byly posílány Hecatem, aby děsily pocestné. Zjevovaly se s jednou nohou mosaznou a druhou nohou oslí. Jakmile pocestný počastoval přízrak urážkami, byl nucen prchat s pronikavým křikem. Za empusy byly považovány i Lamia a Mormolycea, které na sebe braly podobu pohledných dívek, aby přilákaly mladé muže, kterým nejprve vysály krev a pak snědly maso.

Eucheir

Eucheira Hodgson, 1847 [= *Megaderma* Geoffroy, 1810]

Jméno řeckých umělců, nejprve užito v mythologické éře, ale později dávano skutečným osobám. **1.** Příbuzný Daedala, vynálezce malby v Řecku, podle Aristotela nepochybně bájná postava. **2.** Eucheir z Korynthu, jenž s Eugrammem následoval Demarata do Itálie roku 664 př. Kr. a zavedl v Itálii sochařství, by asi také měl být považován za bájnou postavu, označující éru Etruského umění, ke které patří nejstarší malované vázy.

Euryale

Rhinolophus euryale Blasius, 1853

Jméno tří bájných bytostí, mj. jedné Gorgony, viz Stheno.

Euryalus

Euryalus Matschie, 1901 [= *Rhinolophus* Lacépède, 1799]

Syn Mecisteia, uváděný Apollodorem mezi argonauty, jeden z epigonů, jenž obsadil a zničil Théby. Byl udatným bojovníkem a ve hrách na pohřbu Oedipa zdolal všechny protivníky s výjimkou Epeia, jenž ho přemohl v zápase. Doprovázel Diomeda do Troje, kde byl jedním z nejstatečnějších hrdinů a pobil mnohé Trojany.

Flora

Kerivoula flora Thomas, 1914

Římská bohyně květů a jara. Autoři, kteří odmítali římské náboženství, ji uváděli jako kurtisanu, která shromáždila velký majetek, jež odkázala římskému lidu na oplátku za oslavný výroční festival Floralia.

Furia

Furia Cuvier, 1828 [= *Furipterus* Bonaparte, 1837]

Furie, Eumenidy, Erinye či Diry, byly původně jen personifikací kleteb vyslovených provinilými zločinci. Erinye byly chápány jako buď rozhněvané bohyně anebo bohyně hledající zločince. Pozdější označení Eumenidy, což znamená dobromyslné anebo konejšivé bohyně, je pouhým eufemismem, ježto se lidé obávali nazývat tyto strašlivé bohyně skutečnými jmény. Ještě později byly Erinye rozděleny: diry byly představovány nebeskými bytostmi kolem Diova trůnu, Furie bytostí pozemské a Eumenidy bytostí podsvětí. Někteří pozdější autoři stanovili počet Eumenid na tři, jejich jména byla Tisiphone, Alecto a Megaera.

Harpya

Harpiocephalus harpia (Temminck, 1840); *Harpiocephalus* Gray, 1842; *Harpiola* Thomas, 1915 [= *Murina* Gray, 1842]; *Harpypia* Illiger, 1811 [= *Nyctimene* Borkhausen, 1797]; *Harpionycteris* Thomas, 1896

Harpypiae, Harpyje, 'hbití loupežníci' byly v homérských básních pouze zosobněnými větrnými bouřemi. Homér uvádí jménem jen jedinou, Podarge, která si vzala Zephyra a porodila koně Achillovi, Xanthovi a Baliiovi. Jestliže někdo náhle zmizel, říkalo se o něm, že ho odnesly Harpyje. Harpyje unesly dcery krále Pandarea a předaly je jako služebnice Erinyím. Podle Hesioda to byly okřídlené panny, které předčily ptáky a vít v rychlosti letu a které byly vyslány bohy, aby trýznily slepého Phinea. Jakmile se před ním objevilo na stole jídlo, snesly se ze vzduchu a odnesly mu ho, případně mu ho sežraly anebo znečistily. Později byly zobrazovány jako ptáci s ženskými hlavami, s dlouhými drápy a s hladovými bledými tvářemi. Jejich počet a původ není jistý, byly dvě či tři, někdy byly dcery Thauma a oceanidky Elektry, nebo Ponta (či Poseidona) a Terry, anebo Typhona, či rovnou Phinea. Jejich jména se různí, dochovala se tato: Aello, Aellopos, Nicthoe, Ocytete, Ocythoe, Ocypode, Celaeno a Acholoe. Bydliště mají buď na ostrově Strophades anebo na Krétě.

Hercules

Artibeus hercules Rehn, 1902 [= *A. jamaicensis* Leach, 1821]

Herakles, v latině Hercules, nejslavnější z hrdinů Antiky. Legendy o Heraklovy jsou známé ve všech tradicích zemí kolem Středozemního moře a jeho slavné skutky byly známy v nejbližších koutech antického světa. Syn Dia a tiryntské královny Alcmena, která byla vnučkou Persea. Poté, co na něj Hera ze žárlivosti na Dia seslala sílenství, zabil své tři syny

a čtyři děti nevlastního bratra Ifikla. Když mu pak Hera vrátila rozum, nešťastný Herakles se vydal do Delf pro věštbu, jak se má ze svého činu očistit. Věštkyň Pythie mu jménem Apollona odpověděla, že má vejít do služeb mykénského krále Eurystea a splnit jeho dvanáct úkolů. Tím ze sebe smyje hanbu i vinu a získá nesmrtelnost. Dvanáct úkolů, které musel Herakles splnit, v chronologickém pořadí byly: 1. donést kůži nemejského lva, 2. zabit lerneanskou hydru, 3. chytit kyrenejskou laň, 4. chytit erymantského kance, 5. vyčistit Augeiasovy [Augiášovy] chlévy za jeden den, 6. zbavit zemi stymfalských ptáků, 7. zkrotit krétského býka, 8. přivést kobyly thráckého krále Diomeda, 9. donést pás královny Amazonek Hippolyty, 10. přivést dobytek trojhlavého obra Geryona z ostrova Erytheie, 11. přinést tři zlatá jablka ze zahrady Hesperidek, 12. přivést trojhlavého psa Cerbera, stážce vstupu do podsvětí. Když splnil všechny úlohy, stal se opět svobodným. Ostatní Heraklovy hrdinské skutky už nejsou tolik proslavené. Nad říčním bohem Acheloem vybojoval nevěstu, krásnou Deianeiru, dceru krále Oinea. Ta se stala pak příčinou jeho nenesitelných muk, když ho omylem otráвила krví kentaura Nessa. Když chtěl dobrovolně zemřít, stal namísto toho nesmrtelným a vystoupil mezi bohy na Olymp.

Hesperides

Pipistrellus hesperidus (Temminck, 1840)

Hesperides, Hesperidky, slavné strážkyně zlatých jablek (společně s drakem Ladonem), která Ge dala Heře při její svatbě s Diem. Nejčastěji jsou uváděny čtyři (ale také tři nebo sedm): Aegle, Erytheia, Hestia, and Arethusa. Ovládají umění sladkého zpěvu a jejich původ je v různých tradicích odlišný. Někdy jsou označovány za dcery Noci čili Ereba, někdy dcery Phorceys a Ceto, někdy dcery Atlanta a Hesperis, odkud pocházejí jejich jména Atlantidky anebo Hesperidky, a někdy dcery Hespera, anebo Dia a Themis. V nejstarších legendách tyto nymfy obývají řeku Oceanus na dalekém západě, ovšem v později byly umístěovány do různých částí severní Afriky (do Kyrenaiky v Libyi, na ostrovy při západním pobřeží Libye nebo do pohoří Atlas v Maghrebu) či naopak na nejsevernější místo Země.

Hesperus

Artibeus hesperus Davis, 1969 [= *A. toltecus* (Saussure, 1860)]; *Parastrellus hesperus* (Allen, 1864); *Glossophaga hespera* Webster et Jones, 1982 [= *G. commissarisii* Gardner, 1962]; *Lonchophylla hesperia* Allen, 1908; *Hesperomyotis* Cabrera, 1958 [= *Myotis* Kaup, 1829]; *Hesperoptenus* Peters, 1868

Večerní hvězda, syn Astraea a Eos. Starými autory byl považován také za ranní hvězdu (Jitřenku), kterou Homér a Hesiodos zvali Phosphorus, světloňoš. Diodorus tak nazýval syna Atlantova, zakladatele astronomie, který zmizel, když vystoupil na horu Atlas, aby se díval na hvězdy. Byl uctíván s božskými poctami a považován za nejspravedlivější hvězdu na nebesích.

Io

Io Thomas, 1902

Je popisována buď jako dcera Inacha, zakladatele uctívání Hery v Argu, anebo jako dcera Iasa či Peirena. Zeus se do Io zamiloval a aby odvrátil žárlivost Hery, proměnil Io v bílou krávu. Hera pak tuto krávu chtěla získat a také ji od Dia obdržela a světila do péče Arga Panopta (stookého) – ten ji přivázal k olivovému stromu v heřině háji v Mykénách. Zeus však pověřil Herma, aby Io osvobodil. Proto se proměnil v ptáka, který Herma k Io dovedl a ten zabil Arga kamenem. Hera pak vyslala střečka, aby Io trýznil a pronásledoval po celé zemi. Io nejprve odešla do Molossie a okolí Dodony, odtud pak k moři, které se po ní jmenuje Ionské. Po mnoha putováních neznámými krajinami severu došla na místo někde na severu Evropy, kde byl Prometheus připoután ke skále. Io dále putovala na východ neznámými zeměmi ke skythským nomádům, kterým se však vyhnula a cestovala jejich zemí podél mořského pobřeží, zřejmě na Krym, a pak došla k řece Hybristu (Donu či Kubáni), podál které šla až k jejím pramenům do nejvyšších částí pohoří Kavkaz, které překonala. Pak šla na jih, kde se setkala s Amazonkami (o nichž se předpokládalo, že žijí v Kolchidě), které ji však nasměrovaly na místo na Bosporu, kde Salmydessianská skála ohrožuje jakoukoli navigaci. Poté Io došla do horkých krajů pod stoupajícím sluncem, překonala moře a ocitla se u města Cisthenes, někde v Aethioppii či Libyi, kde potkala Gorgony. Pak došla do země černých lidí, žijících kolem sluneční studny na řece Aethiops, což je horní tok Nilu anebo Nigeru. Io pak sledovala tok řeky až došla k nilským peřejím a později do delty Nilu, kde Diovi porodila syna Epafa, který se stal egyptským králem.

Leucippe

Hypsugo leucippe (Bonaparte, 1837) [= *H. savii* (Bonaparte, 1837)]

1. Jedna z nymf, přítomných únosu Persephone. 2. Dcera krále Mínya z Orchomenu, viz Alcathoe. 3. Manželka Illova a matka Laomedonova. 4. Dcera Thestorova. 5. Manželka Thestiova.

Leuconoe

Leuconoe Boie, 1830 [= *Myotis* Kaup, 1829]

1. Dcera Poseidona a Themisto. 2. Jedna z dcer Mínya, ovšem častěji zvána Leucippe (viz).

Lucifer

Acerodon lucifer (Elliot, 1896) [= *A. jubatus* (Eschscholz, 1831)]

Phosphorus, syn Eos a titana Astraia. Byl zosobněním jitfenky a jejím bohem (viz Hesperus). Přinášel lidem a celé přírodě světlo a měl syna Ceyxe, který se stal trachinským králem.

Macer

Chilonatalus macer Miller, 1914 [= *C. micropus* (Dobson, 1880)]

Osobní jméno asi 12 historických postav Antiky. **1.** Macer Aemilius z Verony, starší Ovidia, zemřel v Asii roku 16 př. Kr., tři roky po Virgiliovi. Napsal báseň či básně o ptácích, hadech a léčivých rostlinách. **2.** Aemilius Macer z Verony, jeden z latinských homeristů, který musel žít v roce 12, jelikož je zmiňován Ovidiem ve druhé knize Epištol z Pontu. **3.** Macer Aemilius, římský právník, který žil za vlády Alexandra Severa a napsal několik důležitých prací. **4.** Macer Baebius, jeden z konsulů vládnoucích roku 101, kdy Plinius mladší obhajoval Bassa před senátem. Byl městským prefektem v době Trajanovy smrti roku 117. **5.** Macer Baebius, prefekt za Valerianovy vlády. **6.** Macer Calpurnius, v letech 103 a 104 guvernér římské provincie v nevelké vzdálenosti od Bithynie, ve které vládnul Plinius. **7.** Macer Clodius, byl jmenován Nerem guvernérem Afriky a po jeho smrti roku 68 pozvedl vzpouru a přihlásil se o trůn. K tomuto kroku byl podnícen Calvií Crispinillou, kterou Tacitus zval Nerovou učitelkou všech smyslností, a která za ním přicestovala do Afriky, aby jej přesvědčila o revoltě. Na její radu Macer zabránil lodím se zrním plout do Říma, aby ve městě vznikl hladomor. Jakmile Galba dosedl na trůn, byl Macer popraven prokurátorem Treboniem Garucianem. Za krátkou dobu, co Macer upevnil svoji suverenní moc nad Afrikou, stal se nenáviděným pro svoji krutost. Jeho hlava je zobrazena na mincích, které nechal razit. **8.** Macer Herennius, vzbudil hněv císaře Caliguly, neboť jej zdravil jen jeho předjmenem Gaius. **9.** Macer Licinius, římský letopisec a řečník, byl otcem Licinia Calva, a musel se narodit kolem roku 110 př. Kr. Byl kvestorem zhruba roku 78 př. Kr. a tribunem lidu roku 73 př. Kr. a následně postoupil k pretorství a stal se guvernérem provincie. **10.** Macer Marcius, byl kapitánem gladiátorů v Othově armádě roku 69. Překonal tok Pádu se speciální jednotkou z ravenské flotily a řídil vitelliány z levého břehu řeky, ale krátce před vítězstvím své skupiny u Bedriacumu byl sám odražen a sesazen Othou z velitelství. Macerovo jméno bylo Vitelliem vymazáno ze soupisu dodatkových konsulů pro rok 69 – Plutarchus jmenuje Othovy gladiátory, ale ne jejich velitele. **11.** Macer Pompeius, jeden z pretorů roku 15; podal dotaz senátu, zda by měl být prodloužen Lex Majestatis. Jeho pretorství tak vyznačuje epochu ve které se vláda Tiberia stala horší a temnější. **12.** Macer Sepullius, známý jenom z mincí. Opačná strana znázorňuje hlavu Julia Caesara.

Maris

Pteropus maris Allen, 1936 [= *P. hypomelanus* Temminck, 1853]

Syn Amisodara, krále Lycie, vychovaného obludou Chimaerou. Byl spolu s bratrem Atymniem zabit u Troje syny Nestorovými.

Megaera

Megaera Temminck, 1841 [= *Megaerops* Peters, 1865]

Jedna z Furií, viz Furia.

Melissa

Vampyressa melissa Thomas, 1926

1. Nymfa, která objevila a naučila se používat med a po které včely získaly své jméno. Včely jsou považovány za symbol této nymfy a někdy bylo souzeno, že se přeměnila na včely. Říká se, že nymfy přeměněné na včely vedly kolonisty na cestě do Efesu. Také nymfy, které pečovaly o Dia v dětství se nazývají Melissy nebo Melie. **2.** Nymfy zvané Melissy byly změněny na kněžky bohů, ovšem zejména to platí pro kněžky bohyň Demeter a Persephone a delfského kněze boha Apollona. **3.** Přijetí Artemis jakožto bohyň Měsíce, která zmenšovala utření ženám při porodu. **4.** Dcera Epidamnova, díky Poseidonovi matka Dyrhanchia, podle kterého se jmenuje město Dyrhachium.

Midas

Lophostoma midas Pelzeln, 1883 [= *L. silvicolum* d'Orbigny, 1836]; *Mops midas* (Sundevall, 1843); *Rhinolophus midas* Andersen, 1905 [= *R. hipposideros* (Borkhausen, 1797)]

Syn Gordia a Cybele, zámožný, ale změkčilý král Phrygie, zák Orphaea a podporovatel Dionysova kultu. Jeho bohatství se víže k příběhu jeho dětství, kdy mu mravenci nosily zrna pšenice do úst, aby mu ukázali, že bude nejbohatším ze všech smrtelníků. Jeho změkčilost byla zřejmě zavedena v řeckých dramatech a znázorněna satyrskými ušima, které byly základem pozdější legendy o oslech uších. O jeho životě existuje několik legend. Během Dionysovy cesty z Thrakie do

Phrygie, bohův opilý učitel Seilenus zabloudiv a byl chycen venkovany v růžových zahradách krále Midase. Byl svázán věnci z květů a přiveden před krále. Midas přijal Seilena vlídně, rozprávěl s ním a hostil jej deset dní. Pak Seilenus krále zavedl k Dionysovi, který ze vděku slíbil splnit králi přání. Midas nerozumně požádal, aby všechno, čeho se dotkne, se změnilo ve zlato. Přání bylo splněno, ale když i jídlo, jehož se král dotkl, se změnilo ve zlato, zapřísahal boha aby vzal jeho přání zpět. Dionysos mu tedy nařídil vykoupat se v prameni Pactolus nedaleko hory Tmolus. Tato koupel zachránila Midase a v řece se od té doby nachází množství zlatého písku. Jindy Midas, který byl sám příbuzný satyrům, byl navštíven jedním satyrem, který velmi všestranně žertoval a také se vysmíval královi pro jeho satyrské uši. Midas, kterého jeho matka naučila, jak lze chytit satyra, smíchal víno s vodou ve studni. Když satyr roztok vypil, tvrdě usnul a byl polapen a přiveden k rozumu. Jednou, když Pan a Apollo soutěžili ve hře na flétnu a lyru, Tmolus a Midas byli vybráni, aby mezi nimi rozhodli. Tmolus určil vítězem Apollona, s čímž všichni kolem souhlasili, zatímco Midas určil Pana. Za to jej Apollo potrestal tím, že mu přičaroval oslí uši. Midas se snažil zakrýt uši pod svoji frygickou čapku, ale sluha, který mu stříhal vlasy, uši objevil. Toto tajemství jej velmi strašilo, a protože jej nesměl zjevit žádnému lidskému stvoření, vykopal jámu do země a zašepal do ní "král Midas má oslí uši". Pak zahrabal jámu hlínou a jeho duši se ulevilo. Jenže na místě jámy vyrostlo rákosí a jeho šepot vyzradil tajemství světu. Midas se pak sám zabil tím, že vypil volskou krev.

Molossus

Molossus Geoffroy, 1805; *Molossus molossus* (Pallas, 1766); *Nyctalus molossus* Temminck, 1840 [= *N. aviator* (Thomas, 1911)]; *Nyctinomops molossa* Hershkovitz, 1949 [= *N. macrotis* (Gray, 1840)]; *Molossops* Peters, 1866; *Pteropus molossinus* Temminck, 1853;

Syn Pyrrha anebo Neoptolema a Andromache, od kterého se odvozuje zemské jméno Molossia.

Mopsus, Mopsos

Mops Lesson, 1842; *Mops mops* (de Blainville, 1840); *Cabreramops* Ibáñez, 1980 [= *Molossops* Peters, 1866]; *Cynomops* Thomas, 1920; *Eomops* Thomas, 1905 [= *Myopterus* Geoffroy, 1818]; *Epomops* Gray, 1870; *Eumops* Miller, 1906; *Lophomops* Allen, 1917 [= *Chaerephon* Dobson, 1874]; *Neoplatymops* Peterson, 1965 [= *Molossops* Peters, 1866]; *Nyctinomops* Miller, 1902; *Otomops* Thomas, 1913; *Platymops* Thomas, 1906; *Promops* Gervais, 1856; *Rhizomops* Legendre, 1984 [= *Tadarida* Rafinesque, 1814]

1. Syn Ampyxe či Ampyca a nymfy Chloris; jelikož byl věstec, byl Himantem zván synem Apollona. Byl také jedním z kalydonských lovců a je uváděn mezi bojovníky na svatbě Peirithoově a byl známým věstcem argonautů. Zemřel v Libyi na hadí uštknutí a byl tam pohřben argonauty. 2. Syn Apollona (anebo Rhacia) a Manto, dcery Teiresia. Je předpokládaným zakladatelem města Mallos na jižním pobřeží Malé Asie.

Mormo

Mormoops Leach, 1821; *Mormopterus* Peters, 1865

Ženský přízrak, Řeky využíván ke strašení malých dětí. Mormo byla strašákem stejného typu jako např. Empusa.

Naias, Naiades

Syconycteris naias Andersen, 1911 [= *S. australis* (Peters, 1867)]

Najāda, viz Nympha.

Nereis

Rhinolophus nereis Andersen, 1905

Nereis nebo Nerine, je jméno užívané pro dcery Nerea, Nereidky, které byly starými autory považovány za mořské nymfy Středozemního moře, lišící se od najád, sladkovodních nymf, a oceanidek, nymf Velkého oceánu. Počet Nereidek byl padesát, ale jejich jména se u jednotlivých autorů liší. Byla to půvabná božstva, žijící se svým otcem na mořském dně, přízniva námořníkům, zejména argonautům, zpodobňována jako mladistvé, krásné a nahé panny, často společně s tritony a dalšími mořskými příšerami.

Nicon

Nicon Gray, 1847 [= *Glossophaga* Geoffroy, 1818]

Osobní jméno asi 9 historických postav Antiky. 1. Tarentinec, který velel vzpouře svých spoluobčanů proti guvernérovi Milonovi, jenž, opuštěn Pyrrhem, velel pevnosti Tarentum. 2. Jiný Tarentinec, prvním jménem Percon, který spolu s Philemenem zradil roku 212 př. Kr. své rodné město Hannibalovi během Druhé punské války. 3. Příbuzný Agathocla, zločivý ministr a chránělec Ptolemaia Philopatora, který byl spolu se svým příbuzným zabit roku 205 př. Kr. 4. Pokladník Persea,

těž zvaný Nicias. 5. Velitel kilikijských pirátů uvězněný Serviliem Isauricem. Je to zřejmě stejná postava, jakou uvádí Polyaeus, která okupovala město Pherae v Messenii a odkud zpusťovala okolí. 6. Samianec, který dovedným úskokem zachránil loď na níž byl kormidelníkem. 7. Dramatik, který svoji komedii připsal Meineke, její třířádkový fragment je zachován Athenaeem. 8. Architekt a geometr z Pergama v Mysii, otec fysika Galena. Sám dohlížel na časné vzdělání svého syna, kterým je na více místech velmi oceňován, nejen pro znalost astronomie, gramatiky, aritmetiky a různých dalších odvětví filosofie, ale také pro jeho trpělivost, spravedlnost, shovívavost a další ctnosti. Zemřel v synově 20. roce, roku 149/150. 9. Lékař, zmiňovaný Cicerem roku 45 př. Kr., tutor Sexta Fadia. Je možná osobou zmiňovanou Celsem a zvanou v některých edicích Micon.

Nyctimene

Nyctimene Borkhausen, 1797; *Nyctinomops* Miller, 1902; *Nictinomes* Gray, 1821 [= *Tadarida* Rafinesque, 1814]; *Nyctinoma* Bowdich, 1821 [= *Tadarida* Rafinesque, 1814]; *Nyctinomia* Fleming, 1822 [= *Tadarida* Rafinesque, 1814]; *Paranyctimene* Tate, 1942

Dcera krále ostrova Lesbos Epopea anebo Nyctea. Byla pronásledována a zneuctěna svým zamilovaným otcem, ukrývala se v lesích, kde byla Athenou proměněna v sovu.

Nympha, Nymphae

Vampyressa nymphaea Thomas, 1909

Nymfy, označení početné skupiny nižších samičích božstev. Jsou nazývány titulem Olympské, jsou zvány na setkání bohů na Olymp a popisovány jako dcery Dia. Obývaly však zemi – háje, svahy hor, řeky, potoky, rokliny a jeskyně. Homér dále popisuje nymfy působící společně s Artemis – předsedají hrám, tančí s ní, tkají v jejich jeskyních purpurové oděvy a vlídně sledují osud smrtelníků. Lidé obětivali buď nymfám samotným anebo ve spojení s jinými bohy, např. Hermem. Počet nymf je téměř nekonečný – raní Řekové viděli ve všech jevech řádu přírody vyjádření božstva; prameny, řeky, jeskyně, a hory, všechno se zdálo plno života a všechno bylo jen viditelným ztělesněním božských hybatelů. Prospěšné síly přírody byly personifikovány a považovány za božstva a různá přirozeně vyvolané pocity jako hrůza, strach, radost a potěšení byly připisovány činům božstev přírody. Nymfy se dělí podle různých částí přírody jichž jsou představitelé. 1. nymfy vodních elementů – sem především patří nymfy oceánu, Oceanidky (dcery Oceana) a dále nymfy středomořské (neboli Vnitřního moře) považované za dcery Nerea a proto zvané Nereidky. Říční nymfy se zvaly Potameidky a byly pojmenovány podle řek, např. Acheloides, Anigrídes, Ismenides, Amnisiades, Pactolides, atd. Nymfy sladké vody, řek, jezer, potoků nebo pramenů, jsou také uváděny pod obecným označením najádky, ačkoliv měly navíc i určitá jména. 2. Nymfy hor a jeskyní, jsou zvány Orodemniady či Oreiady, ale také jmény odvozenými od jednotlivých hor, které obývaly. 3. Nymfy lesů, hájů a roklin, které dělily osamělé pocestné. 4. Nymfy stromů, o kterých se věřilo, že umírají spolu se stromem, který jej jejich obydíl a s nímž vznikají. Byly nazývány Dryadky, Amadryadky a Adryadky, od slova Drys, což neznamenal jen dub, ale jakýkoli divoce rostoucí rozložitý strom. Nymfy ovocných stromů byly zvány Melidky, Meliadky, Epimeldky a Amamelidky. Odlišná třída nymf, spojená s určitými rasami či kmeny lidí anebo místy, obvykle měly jméno odvozené z místa, se kterým byly spojeny, jako Nysiady, Dodonidy, či Lemnie.

Nyx

Scotophilus nux Thomas, 1904; *Scotophilus nucella* Robbins, 1973

Nyx, Nox anebo zosobněná Noc. Homér tak zve porobitele bohů a člověka a Zeus sám ji držel v úctě. V nejstarších kosmogoniích je Noc jedním z prvních stvořených bytostí, dcera Chaotova, a sestra Erebova, díky němuž byla matkou Aethera a Hemery. Podle pozdějších autorů byla dcera Erota, která bez manžela porodila Moroa, Kerea, Thanata, Hypnota, Sny, Moma, Oizya, Hesperidky, Nemesis a podobné bytosti. Ještě později byla pouhou personifikací temnoty noci, občas je popisována jako okřídlená bohyně, oblečená v tmavý oděv a doprovází hvězdy na jejich cestě. Její sídlo bylo v temnotě podsvětí.

Od jména zosobněné Noci či od nezobněné noci (tedy části dne) jsou odvozena další jména netopýrů: *Nyctiplanus* Gray, 1849 [= *Sturnira* Gray, 1842]; *Nyctiellus* Gervais, 1855; *Nyctinomus* Geoffroy, 1818; *Nyctinomops* Miller, 1902; *Nyctinoma* Bowdich, 1821 [= *Tadarida* Rafinesque, 1814]; *Nyctinomia* Fleming, 1822 [= *Tadarida* Rafinesque, 1814]; *Nyctiptenus* Fitzinger, 1870 [= *Eptesicus* Rafinesque, 1820]; *Nycticeinops* Hill et Harrison, 1987; *Nycticeius* Rafinesque, 1819; *Nycticea* Le Conte, 1831 [= *Nycticeius* Rafinesque, 1819]; *Nycticeus* Temminck, 1827 [= *Nycticeius* Rafinesque, 1819]; *Nycticeus* Lesson, 1827 [= *Nycticeius* Rafinesque, 1819]; *Nycticeyx* Wagler, 1830 [= *Nycticeius* Rafinesque, 1819]; *Nyctophilus* Leach, 1821; *Nyctalus* Bowditch, 1825; *Nyctactes* Kaup, 1829 [= *Myotis* Kaup, 1829]; *Nyctophylax* Fitzinger, 1861 [= *Kerivoula* Gray, 1842]; *Myotis nyctor* LaVal and Schwartz, 1975 [= *M. martiniquensis* LaVal, 1973]; *Myotis pernox* Hollister, 1911

Ocypete

Aethalops ocypete Boeadi et Hill, 1986 [= *A. alecto* (Thomas, 1923)]; *Ocypetes* Lesson, 1841 [= *Murina* Gray, 1842]

Jméno dvou bájných bytostí, jedné Harpyje (viz Harpyia) a jedné Danaidky. Danaidky je souhrnné označení padesáti dcer Danaa, zasnoubených s padesáti syny Egypta. Svým otcem byly přinuceny slíbit mu zabítí svých manželů během svatební noci. Všechny Danaidky splnily slib a usekaly svým manželům hlavy s výjimkou Hypermnestry (a možná i Amymone a Berbyce), která zachránila svému manželovi Lynceovi život. Danaidky pohřbily těla svých obětí a byly na příkaz Dia od svého zločinu očištěny Hermem a Athenou. Danaidky byly společně s jejich otcem pobity Lynceem.

Orion

Scotorepens orion (Troughton, 1937)

Syn Hyrieův z Bojotie, velmi pohledný obr a lovec (případně syn Poseidona a Euryale, anebo Země a Oenopiona). Když přišel na ostrov Ophiusa (Chios), zamiloval se do Aero anebo do Merope, dcery Oenopiona a nymfy Helice. Vyčistil ostrov od divé zvěře a nosil úlovky jako dárky své milované; jak ale Oenopion setrval odmítal svatbu, Orion jednoho dne v opilosti vnikl do dívčiny komůrky. Oenopion pak zapřísáhl Dionysa aby mu pomohl a ten za pomoci satyrů uvrhl Oriona do hlubokého spánku, ve kterém jej Oenopion oslepil. Podle věštby mohl Orion opět nabýt zraku, pokud by se obrátil na východ a vystavil své oči vycházejícímu slunci. Orion šel za zvukem kyklopora kladiva a došel na Lemnos, kde mu Hephaestos dal Cedaliona jako průvodce. Když se Orionovi vrátil zrak, vrátil se na Ophiusu, aby se pomstil. Oenopion se však ukryl u svých přátel a Orion jej nebyl sto nalézt. Odjel tedy na Krétu, kde žil jako lovec s Artemis. Jeho smrt, na Krétě či na Ophiuse, je popisována odlišně. Podle některých Eos, která jej milovala pro jeho krásu, odvezla, ale protože tím vzbudila zlobu bohů, Artemis jej zabila šípem v Ortigye. Podle jiných byl milencem Artemis; Apollo pobouřený sestřinou náklonností k Orionovi řekl Artemis, že nedokáže zasáhnout šípem vzdálený bod, který jí ukázal v moři. Ona vystřelila šíp, který cíl zasáhl, a ukázalo se, že bodem byla hlava Oriona, plujícího v moři. Jiný popis udává, že choval nepatřičnou lásku k Artemis a vyzval jí k utkání v disku. Artemis jej za to zasáhla šípem, případně na něj poslala obřího štíra, který ho zabil. Poslední popis uvádí, že se Orion chvástal, že dokáže přemoci jakékoli zvíře a vyčistí zemi od vši divé zvěře; avšak Země na něj poslala štíra, který jej zabil. Asclepius jej chtěl přivolat zpět mezi živé, ale byl zabit bleskem, seslaným Diem. Po své smrti byl Orion umístěn mezi hvězdy na nebesa, kde se objevuje jako obr s opaskem, mečem, lví kůže a kyjem.

Pentheus

Penthetor Andersen, 1912

Syn Echiona a Agave, dcery Cadmovy. Byl následníkem Cadmovým jakožto král thébský a byl proti zavedení kultu Dionysa ve svém království. Byl rozsekán na kusy svojí matkou a dvěma dalšími Mainadovkami, Ino a Autonoe, které jej v bakchickém zápalu považovali za divou zvěř. Místo, kde Pentheus došel smrti se nazývá hora Cithaeron, podle jiných zemřel na hoře Parnassos. Pentheus ukryl na stromě, aby unikl bakchickým ženám, ale ty jej objevily a rozsekaly. Podle korinthske tradice byly poté ženám věstcem nařízeno, aby našli onen strom a uctivali jej stejně jako boha Dionysa samého.

Phaea

Peropteryx phaea Allen, 1911 [= *P. trinitatis* Miller, 1899]; *Murina feae* Thomas, 1891 [= *M. aurata* Milne-Edwards, 1872]; *Rhinolophus feae* Andersen, 1907 [= *R. lepidus* Blyth, 1844]; *Pteropus phaeocephalus* Thomas, 1882 [= *P. insularis* Hombron et Jacquinot, 1842]; *Artibeus phaeotis* (Miller, 1902)

Jméno pustošivé krommyonské svině, která byla zabita Theseem.

Pluto

Saccolaimus pluto Miller, 1910 [= *S. saccolaimus* (Temminck, 1838)]

1. Dcera Oceana a Tethys a jedna z přítelkyň Persephone. 2. Dcera Cronova či Himantova, díky Diovi nebo Tmolovi se stala matkou Tantalovou.

Pluton

Pteropus pluton Temminck, 1853 [= *P. vampyrus* (Linnaeus, 1758)]

Dárce bohatství; nejprve příjmení boha podsvětí Hada, později užívané jako skutečné jméno boha – v tomto smyslu se poprvé objevuje u Euripida.

Pomona

Hipposideros pomona Andersen, 1918

Římská bohyně ovoce, manželka Vertumna, boha střídání ročních období. I když nepatřila mezi nejmocnější bohyně, byla Římány uctívána vzhledem k významu ovoce v hospodářství a v denní stravě.

Satyrus

Pteropus satyrus Andersen, 1908 [= *P. hypomelanus* Temminck, 1853]

Satyrové, bytosti řecké mythologie, které jsou nedílně spjaty s uctíváním boha Dionysa a představují bujně životní síly přírody. Vzhledem poněkud připomínají kozly či berany. Někteří antičtí autoři o nich hovoří v množném čísle a popisují je jako neužitečné a práce neschopné, a uvádějí, že satyrové a nymfy byly děti pěti dcer Hecataea. Mnohem běžnější je ovšem stanovisko, že satyrové byli synové Herma a Iphthimy anebo najád. Všechny druhy satyrů příslušely k družině Dionysově a jsou vždy zpodobňováni jako milovníci vína, často s pohárem v ruce, a všech druhů smyslného potěšení. Pozdější autoři, zejména římstí básníci, zaměňovali satyry s pany a italskými fauny a podle toho je zpodobňovali s velkými rohy a kozíma nohama, ačkoliv původně to byly zcela odlišné bytosti. Měli zježenou srst, kulatý nos mírně otočený vzhůru, zašpicatělé uši jako uši zvířecí, malé růžky či jen rohům podobné výrůstky a na konci či u konce hřbetu malý ocásek podobný kozímu. Satyrové jsou zpodobněni obvykle s flétnou, ovčáckou holí, pohárem nebo měchem vína, oblečení do zvířecích kůží a nesoucí věnec z révy, břečťanu nebo jedlového chvoji.

Sphinx

Cynopterus sphinx (Vahl, 1719)

Sfinga, hrozivá bytost řecké mythologie, dcera Ortha a Chimaery, narozená v zemi Arimi, nebo Typhona a Echidny, či případně Typhona a Chimaery. Podle některých autorů byla poslána do Bojotie Herou, která se hněvala na Thébany za to, že nepotrestali Laia, který měl porazit Chrysippa. Pocházela z nejdlehlších částí Etiopie; byla buď vyslána Areem (či Hadem), který se chtěl pomstít, neboť Cadmus zabil jeho syna draka, anebo to byla jedna z žen která byla spolu s dcerami Cadmovými uvržena v šílenství a proměnila se v příšernou postavu. Tato legenda jasně ukazuje na oblast, odkud byla bytost uvedena do řecké mytologie, totiž z Egypta či Etiopie. Egyptská sfinga je zpodobňována jako ležící postava bezkřídleho lva s horní částí těla lidskou, jejíž sochy Egyptané stavěli na přístupových cestách k chrámům. Největší a neznámější z egyptských sfing stojí v Ghize (která je kromě tlap vyrobena z jediného bloku kamene). Egyptské sfingy jsou jen lvi s horní částí těla lidskou, řecké sfingy jsou okřídleni lvi s hrudi a hlavou ženy. Řecké sfingy jsou navíc ne vždy zpodobňovány jako ležící, nýbrž v různých pozicích, objevují se s tváří panny a hrudi, nohama a drápy lva, ocasem hada a ptačími křídly, anebo s přední/vrchní částí těla lvi a zadní/dolní částí těla člověka s drápy supa a křídly orla.

Stheno

Rhinolophus stheno Andersen, 1905

Stheno či Stehino, jedna z Gorgon. Původně byla jen jedna Gorgona, strašlivý přízrak v podsvětí. Později byly uváděny tři Gorgony, dcery Phorcys a Ceto, a proto byly označovány Phorcidy či Phorcidy. Tyto tři Gorgony se jmenovaly Stehino (Stheno nebo Stenus), Euryale a Medusa, a byly považovány za obyvatelky Západního oceánu, sousedky Noci a Hesperidek, okřídlené bytosti s mosaznými drápy a ohromnými zuby, obklopené hady zvedajícími hlavy, kmitajícími jazyky a skřípajícími zuby. Jediná smrtelná Gorgona z tří sester byla Medusa, původně krásná dívka, které Athena proměnila vlasy v hady za to, že s Poseidonem zplodila Chrysaora a Pegase v jednom z Atheniných chrámů. Medusina hlava nabyla poté tak strašlivého vzhledu, že každý, kdo na ní pohlédl, zkameněl. Původnější mýty však považovaly za Gorgony také Graey, Hesperidky, Scyllu, a další bájně bytosti, které byly zpodobňovány velmi různě. Někdy byly Gorgony ohromná zvířata s dlouhou srstí, jejichž vzhled byl velmi děsivý a muži jimi byli znehybňováni či usmrcováni. Plinius je považoval za druh hbitých a ostrstěných divochů a Diodorus za druh žen vyhubených Heraklem při jeho cestě západní Libyi.

Thersites

Mops thersites (Thomas, 1903)

Syn Agriúv, odporný a nestoudný mluvčí Řeků před Trojou. Byl ztrestán Odysseem, když na shromáždění vedl obzvláště nevhodným způsobem řeč proti Agamemnonovi. Vydloubal oči z mrtvého těla královny Amazonky Penthesiley, kterou zabil Achilles.

Thyone

Vampyressa thyone Thomas, 1909

Jméno Semelino, pod kterým ji Dionysos přinesl z podsvětí a uvedl mezi nesmrtelné.

Vesperugo

Vesperugo Keyserling et Blasius, 1839 [= *Vespertilio* Linnaeus, 1758]; *Euvesperugo* Acloque, 1899 [= *Pipistrellus* Kaup, 1829]

Jedno ze jmen Večernice, planety Venuše, viz Hesperus.

došlo 17. 12. 2008